

EVA: 2025-2720-0007

PREDLOG ZAKONA O LASTNIŠKI ZADRUGI DELAVCEV (ZLZD)

I. UVOD

Predlagani zakon v prvem poglavju določa vsebino zakona in pogoje za uporabo ter opredeljuje pomen izrazov, uporabljenih v zakonu. Nadalje so v drugem poglavju opredeljene splošne določbe o lastniški zadrugi, razvoj lastniških zadrug in članstvo v lastniški zadrugi. V tretjem poglavju so opredeljeni organi lastniške zadruge, nezdružljivost funkcij in prejemki članov lastniške zadruge. Četrto poglavje opredeljuje premoženje lastniške zadruge, in sicer obvezni delež članov, posebne vire financiranja, namensko uporabo premoženja in višino obvezne rezerve. V petem poglavju so določene izjeme v zvezi s pridobivanjem kapitalske naložbe in odkupna cena. Šesto poglavje opredeljuje interne račune članov lastniške zadruge, odpis vrednosti prehodnega računa, pripis vrednosti zaradi spremembe knjigovodske vrednosti, izplačila članom in prerasporejanje vrednosti ter pravila pripisovanja vrednosti. V sedmem poglavju so določene posebne davčne spodbude za pravne in fizične osebe. Osmo poglavje opredeljuje evidenco članov, deveto register lastniških zadrug, deseto nadzor nad izvajanjem zakona, enajsto kazenske določbe in dvanajsto v končni določbi določa začetek veljavnosti zakona.

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

Predlog zakona o lastniški zadrugi delavcev (v nadaljnjem besedilu: predlog ZLZD) omogoča možnost, da se lastnik podjetja prostovoljno odloči za prodajo deleža ali delnic podjetja zaposlenim preko posebne pravne osebe oz. lastniške zadruge delavcev (v nadaljnjem besedilu: lastniška zadruga).

Predlog ZLZD v slovenski pravni red uvajamo enega globalno najuspešnejših modelov solastništva zaposlenih, ki je v ZDA uveljavljen kot ESOP model (*Employee Stock Ownership Model*), v Veliki Britaniji ter Kanadi pa kot EOT model (*Employee Ownership Trust*), gradi pa tudi na nekaterih dobrih praksah zakonodajne in davčne podpore delavskim zadrugam v Španiji in Italiji. Predlog ZLZD ureja shemo odkupa lastniškega deleža gospodarske družbe (ti. kapitalske naložbe) od fizičnih ali pravnih oseb preko namenske pravne osebe (*holding company*) – lastniške zadruge delavcev (v nadaljnjem besedilu: lastniška zadruga). Namen lastniške zadruge je izključno pridobivanje, upravljanje in razpolaganje s kapitalsko naložbo v gospodarski družbi v imenu delavcev te gospodarske družbe, ki so hkrati člani lastniške zadruge, ter zagotavljanje pravic, ki izhajajo iz članstva v lastniški zadrugi.

Namen predloga ZLZD je zagotoviti pravno podlago za urejanje stabilnega in sistemsko reguliranega lastništva zaposlenih ter ponuditi dodatno možnost za urejanje lastniškega

nasledstva.¹ Employee Stock Ownership plan, krajše ESOP,² je model preverjeno uspešnega in dolgoročno vzdržnega lastništva, v katerem delavci na podlagi dogovora z lastnikom/i gospodarske družbe izvedejo celotni ali delni odkup lastniškega deleža te družbe, ki se odplačuje z razpoložljivim denarnim tokom te družbe (odkupom preko finančnega vzvoda). Predlagani zakon predstavlja pomemben korak k raznolikosti lastniških modelov v slovenskem gospodarstvu in k dodatni ponudbi nasledstvenih modelov za slovenske lastnike podjetij.

Približno 75 odstotkov delavcev v Sloveniji dela v malih in srednje velikih podjetjih (v nadaljnjem besedilu: MSP), od katerih jih je bil dobršen del ustanovljen v 1990-ih letih, zato se njihovi lastniki upokojujejo. Po podatkih študije³ iz leta 2024 je več kot polovica (51,8 %) lastnikov MSP starejših od 56 let, petina (20 %) pa jih je že preseгла 65 let. Raziskava kaže, da se iz lastništva v naslednjih 10-ih letih umika 34 % vseh lastnikov, 23 % pa se umika v naslednjih 5-ih letih. Samo 22 % slovenskih lastnikov ima danes narejen načrt za nasledstvo, kar ogroža obstanek skoraj 2.000 podjetij in v negotovost postavlja več kot 180.000 delovnih mest. Slovenski lastniki so v splošnem naklonjeni možnosti, da se uporabi lastništvo zaposlenih kot orodje nasledstva – kar 34 % lastnikov zanima implementacija modela za njihovo podjetje.

Zaradi demografskih sprememb v gospodarstvu je za Slovenijo v naslednjih letih pomembno razvojno vprašanje, ali reševanje izziva lastniškega nasledstva prepustiti izključno finančnim skladom in konkurenčnim podjetjem ali zagotoviti širši nabor lastniškega prestrukturiranja in podpreti tudi tiste rešitve, ki bodo na družbeno odgovoren in učinkovit način okrepile slovensko gospodarstvo in nagradile delo trenutnih lastnikov MSP. Predlog Zakona o lastniški zadrugi delavcev bo v slovensko pravno okolje vpeljal ESOP model odkupa podjetij, ki je v tujini izredno popularna izbira za prenos lastništva. V ZDA je v zadnjih 20 letih več kot 10.000 podjetij uporabilo ESOP za urejanje nasledstva, v VB pa je EOT model odkupa podjetij s strani zaposlenih v letih 2023 in 2024 drugi najbolj izbran način izhoda za lastnike.

Participativni modeli solastništva zaposlenih so ena izmed pomembnih smernic Evropske Komisije (v nadaljnjem besedilu: EK), ki je v zadnjih 30 letih izdala številne študije, poročila in politična priporočila za spodbujanje participacije udeležbe delavcev v lastništvu, dobičku ali delniških opcijah. Del tega opusa so poročila PEPPER ('Participation of Employed Persons in

¹ Do zdaj uveljavljene možnosti prenosa lastništva so:

- Prenos na potomce; izkušnje kažejo, da je v takšnih primerih poslovanje znatnega dela podjetij po prenosu lastništva ogroženih.
- Prodaja konkurenci, ki ji sledi konsolidacija; poslovanje je v manjši meri vpeto v lokalno okolje, običajno s ciljem vitkosti podjetja sledijo odpuščanja.
- Prodaja skladom; skladi, v kolikor jih zanimajo razmeroma mala podjetja, po prevzemu običajno konsolidirajo poslovanje, podjetje običajno iztrgajo iz lokalnega okolja in ga po 5–7 letih prodajo naprej.

² V zahodnih gospodarstvih ESOP predstavlja najbolj napreden in sodoben način za vzpostavljanje in vzdrževanje lastništva zaposlenih, predvsem v zadnjih letih pa vse več držav po svetu sprejema namensko zakonodajo in vzpostavlja podporno okolje, ki omogoča razvoj solastništva zaposlenih preko ESOP modela. Do zdaj so namenske zakone sprejele Združene države Amerike (v letu 1974), Velika Britanija (v letu 2014) in Kanada (v letu 2024), v evropskem prostoru pa se zakonodaja pripravlja s strani vlade v Sloveniji, na Danskem in v Irski.

³ Ciljno-raziskovalni program Univerze v Ljubljani v izvedbi Fakultete za družbene vede z naslovom: Lastniško nasledstvo in soupravljanje zaposlenih v podjetjih z lastništvom zaposlenih iz leta 2024.

Profit and Enterprise Results') iz 1991⁴, 1997⁵, 2006⁶ in 2009.⁷ Septembra 2007 je takratna francoska ministrica za finance Christine Lagarde napovedala nov 'Evropski participativni model', oktobra 2010 pa je Evropski ekonomsko-socialni odbor nadaljeval s pobudo v okviru njihovega programa za finančno participacijo zaposlenih v Evropi.⁸ Odbor je finančno participacijo prepoznal kot »dobro poslovno priložnost ter priložnost za delavce in družbo kot celoto«. Marca 2012 je bilo v Evropskem parlamentu zaslišanje na temo finančne participacije zaposlenih.⁹

Decembra 2012 je EK izdala akcijski plan za evropski gospodarski zakon in korporativno upravljanje, kjer je pozvala k vzpostavitvi zakonodajnega okvirja za bolj odgovorne in trajnostne lastniške modele in omenila lastništvo zaposlenih kot pomemben del te iniciative. EK je omenila, da ima v Evropi lastništvo zaposlenih dolgo tradicijo in je pogosto bilo zelo uspešno. EK je zaključila, da je na nivoju pravnega sistema držav članic ključno urediti področje z vidika davčne obravnave, socialne varnosti in delovnega prava.¹⁰ V resoluciji 15. septembra leta 2016 (2015/2320(INI)) je tudi Evropski parlament pozval EK, da spodbuja države članice ter lokalne in regionalne institucije za širjenje uspešne prakse v sektorju MSP, kar vključuje tudi različne modele participacije zaposlenih v lastništvu podjetij. Novembra 2022 je Generalni direktorat EK za notranji trg, industrijo, podjetništvo ter mala in srednja podjetja izdal Načrt za prehod za lokalno in socialno gospodarstvo, v katerem se države članice EU poziva k vzpostavitvi podpornega okolja za delavske odkupe preko modela Evropski ESOP.¹¹

V Sloveniji je ta model lastništva že dlje časa prisoten, vendar se število delavcev, ki so lastniki gospodarske družbe, v kateri so zaposleni, v številnih družbah zmanjšuje, ker model ni regulativno urejen, poleg tega nima ustrezne davčne obravnave. Skladno z mnenjem Slovenskega inštituta za revizijo (v nadaljnjem besedilu: SIR)¹² »bo predlog ZLZD v praksi zaživel zgolj tako, da bo predstavljal »davčno« stimulativen model nagrajevanja delavcev matične družbe. ... Ocenjujemo, da brez tako določenega davčno stimulativenega režima, model lastniškega

⁴ Uvalic, M. 1991, *The PEPPER report: promotion of employee participation in profits and enterprise results in the member states of the European community*, Office for Official Publications of the European Communities ; Commission of the European Communities ; European University Institute, Brussels ; Luxembourg ; Florence, dostop 23.5.2023 na spletni strani http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/docs/areas/participationnetwork/pepper1.pdf

⁵ European Commission, *Report from the Commission: PEPPER II: Promotion of Participation by Employed Persons in Profits and Enterprise Results (including equity participation) in Member States*, COM (96), 697 Final, European Commission, Brussels. Dostop 23.5.2023 na spletni strani http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/docs/areas/participationnetwork/pepper2.pdf

⁶ Lowitzsch, J. 2006, *The PEPPER III Report: Promotion of Employee Participation in Profits and Enterprise Results in the New Member and Candidate Countries of the European Union*, Inter-University Centre Split/Berlin, Institute for Eastern European Studies, Free University of Berlin, Rome ; Berlin, dostop 23.5.2023 na spletni strani <https://www.efesonline.org/LIBRARY/2006/PEPPER%20III%20Final%20Print.pdf>

⁷ Lowitzsch, J., Hashi, I., Woodward, R. 2009, *The PEPPER IV Report: Benchmarking of Employee Participation in Profits and Enterprise Results in the Member and Candidate Countries of the European Union*, Inter-University Centre Split/Berlin, Institute for Eastern European Studies, Free University of Berlin, Berlin, dostop 23.5.2023 na spletni strani http://www.intercentar.de/fileadmin/files/PEPPER_IV/PEPPER_IV_Web.pdf

⁸ European Economic and Social Committee: Opinion of the European Economic and Social Committee on 'Employee financial participation in Europe' (own-initiative opinion), SOC/371, Brussels, 21 October 2010

⁹ European Federation of Employee Share Ownership (EFES) (2012): A European policy for employee ownership and participation. Report, Public Hearing in the European Parliament, 22 March 2012, Brussels

¹⁰ European Commission (2012): Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Action Plan: European company law and corporate governance - a modern legal framework for more engaged shareholders and sustainable companies, Strasbourg, 12.12.2012, COM (2012) 740 final.

¹¹ European Commission (2022): Transition pathway for Proximity and Social Economy. Dostop 23.5.2023 na spletni strani https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/proximity-and-social-economy/proximity-and-social-economy-transition-pathway_en

¹² Mnenje Slovenskega inštituta za revizijo z vsebino »Računovodska obravnava transakcij v Predlogu Zakona o lastniški zadruzi delavcev (v nadaljevanju ZLZD)« z dne 30. 12. 2024.

nagrajevanja delavcev, kot je predviden s predlogom ZLZD, nima realnih možnosti za njegovo uporabo.» Mnenje SIR potrjujejo tudi mednarodne izkušnje iz ZDA in VB, kjer je model ESOP doživel razcvet šele ob ugodni davčni obravnavi transakcije. V vseh primerih, kjer ESOP ob izstopu delavcu izplača valorizirano vrednost njegovega deleža, je davčna obravnava skladna z davčno stopnjo za izplačilo kapitalskega dobička.

Številne raziskave (tudi na evropski ravni) kažejo, da podjetja z udeležbo delavcev v lastništvu dosegajo višjo produktivnost, večjo inovativnost in boljšo odpornost med krizami, hkrati pa spodbujajo socialno kohezijo. Tako lastništvo zaposlenih lahko prispeva k bolj odpornemu in konkurenčnemu gospodarstvu. Prispevek in odgovornost do lokalne skupnosti je večji. Vključenost zaposlenih v shemo ESOP ima pomembno vlogo pri zmanjševanju premoženjskih razlik med delavci še posebej med delavci z nizkimi dohodki. Rezultati raziskave, ki jo je v ZDA opravil inštitut Rutgers, kažejo, da imajo delavci z nizkimi do zmernimi dohodki, ki so blizu upokojitve (stari med 60 in 64 let) in so vključeni v shemo ESOP, 10-krat več prihrankov kot povprečni Američani v tej starostni skupini. Delavci, vključeni v shemo ESOP, imajo v povprečnem znesku za upokožitev prihranjena sredstva v višini 170.326 dolarja, kar je več kot dvakratnik nacionalnega povprečja, ki znaša 80.339 dolarjev.¹³

2. CILJI, NAČELA IN POGLABITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

1.1 Cilji

Glavni cilji predloga zakona so:

- Vzpostavitev pravnega okvira za pridobivanje kapitalske naložbe v pravni osebi, ki je na podlagi zakona, ki ureja gospodarske družbe, organizirana kot družba z omejeno odgovornostjo, delniška družba ali evropska delniška družba, s strani lastniške zadruga in v imenu vsakokratnih delavcev gospodarske družbe.
- Ureditev lastniške zadruga, kot nove pravne osebe, katere namen je izključno pridobivanje, upravljanje in razpolaganje s kapitalsko naložbo gospodarske družbe v delni ali celotni lasti delavcev te gospodarske družbe, ki so hkrati člani lastniške zadruga, ter zagotavljanje pravic, ki izhajajo iz članstva v lastniški zadrugi.
- Vstop delavcev v lastništvo gospodarske družbe in udeležba delavcev pri dobičku gospodarske družbe, in sicer na posreden način, preko vmesne pravne osebe – lastniške zadruga – z namenom zagotovitve dolgoročne in stabilne udeležbe delavcev v lastništvu gospodarskih družb, v katerih so zaposleni.
- Davčna spodbuda obstoječim lastnikom, da svoj lastniški delež družbe prodajo lastniški zadrugi namesto zunanjemu kupcu ali investitorju.
- Spodbujanje posredne oblike lastništva preko lastniške zadruga, ki je odprto izključno za delavce gospodarske družbe, v kateri ima lastniška zadruga kapitalsko naložbo, s čimer model rešuje izzive nasledstva ob fluktuaciji delavcev (ki je trenutno eden večjih izzivov slovenskih družb, v katerih so delavci že/še solastniki družbe, v katerih so zaposleni).
- Regulativna ureditev in davčna razbremenitev načinov pridobivanja virov financiranja lastniške zadruga od gospodarske družbe, v kateri ima lastniška zadruga kapitalsko naložbo.
- Oblikovanje dodatne in regulirane možnosti lastniškega nasledstva, ki zagotavlja dolgoročno in stabilno udeležbo delavcev v lastništvu gospodarskih družb.

¹³ Rutgers University's Institute for the Study of Employee Ownership and Profit Sharing, funded by the WK Kellogg Foundation, titled Building the Assets of Low and Moderate Income Workers and their Families: The Role of Employee Ownership. Dostopno preko: https://smlr.rutgers.edu/sites/default/files/rutgerskelloggreport_april2019.pdf (20. september 2012).

- Ponuditi odgovor na potrebe gospodarstva in lokalnih skupnosti po pogojih za zagotavljanje stabilnosti in trajnosti delovanja gospodarskih družb v slovenski lasti.
- Družbene, ekonomske, socialne in politične koristi kot posledica razširitve udeležbe delavcev v lastništvu gospodarskih družb v slovenskem gospodarstvu, ki jih potrjujejo mednarodne izkušnje, kjer je ta oblika lastništva dobro razvita.

1.2 Načela

Predlog zakona temelji na naslednjih načelih:

Načelo prostovoljnosti

Predlog zakona ohranja prostovoljnost kot eno najpomembnejših načel. Odločitev lastnikov za prodajo lastniškega deleža matične družbe – kapitalske naložbe lastniški zadrugi je prostovoljna. Prostovoljna je tudi odločitev delavcev za članstvo v lastniški zadrugi in s tem tudi za prevzem lastniškega deleža v matični družbi, v kateri so zaposleni.

Načelo trajnosti

Model posrednega lastništva preko lastniške zadruge spodbuja dolgoročno in stabilno udeležbo delavcev v lastništvu gospodarskih družb. S tem prispeva k zagotavljanju stabilnosti in trajnosti delovanja gospodarskih družb v slovenski lasti.

Načelo preglednosti

Postopek pridobivanja kapitalske naložbe v matični družbi, ustanavljanja lastniške zadruge in upravljanje s kapitalsko naložbo lastniške zadruge v matični družbi je reguliran in predvidljiv za lastnike, delavce in ostale deležnike.

Načelo enakosti

Vsak delavec v družbi s kapitalsko naložbo lastniške zadruge je obravnavan na enak način in ima enake možnosti ter enake pogoje za članstvo v lastniški zadrugi, ne glede na delovno mesto in položaj v podjetju.

Načelo demokratičnosti

Delovanje lastniške zadruge temelji na osnovnem demokratičnem načelu, da ima vsak član en glas in enakovreden vpliv pri odločanju, ne glede na višino njegovega valoriziranega deleža. Na ta način je zagotovljeno demokratično upravljanje lastniške zadruge.

Načelo neprenosljivosti

Pravica do članstva v lastniški zadrugi in s tem do udeležbe v lastništvu matične družbe je omejena na zaposlene v matični družbi. To pomeni, da se članstvo ne prenaša, in ne deduje. S tem se ohranja stabilnost lastništva med vsakokratno generacijo zaposlenih v matični družbi, kar ohranja stabilnost matične družbe, lokalne skupnosti in gospodarstva. V primeru prenehanja članstva, ki je posledica upokojitve, prenehanja delovnega razmerja v matični družbi ali smrti, se članu oziroma dedičem izplača valorizirana vrednost obveznega deleža člana, ki mu je članstvo prenehalo.

Načelo solidarnosti

Za članstvo v lastniški zadrugi velja načelo solidarnosti med člani. Z namenom, da se omogoči sodelovanje v lastniški zadrugi vsem delavcem v matični družbi, se višina obveznega deleža omejuje navzgor. Vsi delavci matične družbe, ki so hkrati člani lastniške zadruge, imajo koristi od uspeha družbe (udeležba v lastništvu in udeležba v dobičku družbe). Pri čemer se vrednost, ki se pripisuje članom, omejuje z merili distribucije.

1.3 Poglavitne rešitve

Predlog zakona uvaja naslednje poglavitne rešitve:

Prenos dobre mednarodne prakse za sistemski pristop k solastništvu zaposlenih

Predlog zakona v slovenski pravni in gospodarski prostor prenaša ESOP model solastništva zaposlenih (iz ZDA, VB in Kanade). Zakon vzpostavlja pravni okvir za zagotavljanje vzdržne in sistemske sheme za solastništvo zaposlenih. Temelji na prostovoljni pobudi s strani obstoječih lastnikov gospodarskih družb. Zakon natančno ureja pogoje za uporabo tega zakona, lastniško zadrugo, postopek pridobitve statusa lastniške zadruge, organe lastniške zadruge, članstvo v lastniški zadrugi, njeno premoženje in poslovanje, davčne spodbude, ukrepi za razvoj in krepitev lastniških zadrug, interni računi članov lastniške zadruge, pridobivanje kapitalske naložbe ter posebne davčne spodbude.

Model dolgoročnega in stabilnega lastništva družb

Lastniška zadruga, ki je ustanovljena skladno s tem zakonom in pod pogoji iz tega zakona, je namenska pravna oseba, ki zaposlenim omogoča posredno vključevanje v lastništvo matične družbe in zagotavlja lastniške pravice delavcem (upravljanje, dobiček, kapitalsko vrednost). Posredno lastništvo zagotavlja stabilnost ob prehodu delavcev v in iz lastništva in preprečuje špekulativno ravnanje s kapitalsko naložbo s strani posameznih zaposlenih. Zakon preprečuje interno trgovanje z deleži med zaposlenimi, zaradi česar v okviru tega modela ne more priti do koncentracije lastništva v rokah določenih posameznikov. Članstvo v lastniški zadrugi preneha samodejno zaradi prenehanja delovnega razmerja ali drugega razloga (npr. upokojitev, prostovoljni izhod, smrt, ipd.), zaradi česar se lastništvo ohranja med vsakokratno generacijo zaposlenih. Zakon dodatno preprečuje in demotivira razprodajo lastništva tako, da davčno spodbuja dolgoročno držanje lastništva v okviru lastniške zadruge.

Dodatno orodje za reševanje lastniškega nasledstva, ki lahko ščiti slovenska podjetja pred finančnimi prevzemi

Predlog zakona ponuja dodatno možnost za urejanje lastniškega nasledstva, saj lastnikom omogoča, da postopoma odprodajo lastniški delež in se umaknejo iz podjetja. Ta rešitev je lahko primerna za številna slovenska podjetja, ki nimajo rešitev pri izhodu lastnikov, ali pa so rešitve neoptimalne (npr. finančni ali konkurenčni prevzemi), saj lahko vodijo v izčrpanje podjetja, odpuščanje delavcev ali celo selitev proizvodnje. Zakon tako ščiti lokalne skupnosti in skrbi za družbeno odgovornost v kontekstu generacijskega lastniškega prehoda, ki ga pričakujemo v naslednjih 10-ih letih.

Široka vključenost zaposlenih v solastništvo podjetij

Po zgledu mednarodne prakse model predvideva široko vključenost zaposlenih v solastništvo podjetja, zaradi česar so vstopni pogoji postavljeni na način, da ne omejujejo participacije. To zakon doseže tako, da postavlja zgornjo mejo vrednosti obveznega deleža, ki znaša 300 evrov, in tako odpre pravico do članstva v lastniški zadrugi za vse, ki so v matični družbi zaposleni vsaj eno leto. Predlog zakona posebno davčno obravnavo pogojuje tudi s široko vključenostjo zaposlenih - v lastniško zadrugo mora biti vključenih vsaj 75 odstotkov vseh delavcev, ki izpolnjujejo pogoje za članstvo. Delavci torej odkupa ne financirajo iz lastnih prihrankov, temveč s presežnim denarnim tokom, ki ga ustvarjajo na nivoju matične družbe.

Demokratično odločanje v lastniški zadrugi

V okviru lastniške zadruge ima vsak član en glas ne glede na razdelitev finančnih pravic v lastniški zadrugi. Člani lastniške zadruge volijo predsednika in upravni odbor ter nadzorni odbor, s tem da so lahko člani upravnega in nadzornega odbora tudi zunanji strokovnjaki. Člani prav tako demokratično odločajo o strateških zadevah, ki jih potem upravni odbor oz. predsednik predstavi na skupščini matičnega podjetja. Predstavniki lastniške zadruge imajo na skupščini matične družbe svoj glas, ki je proporcionalen deležu oz. kapitalski naložbi, ki si jo lasti zadruga. S pravilom demokratičnega odločanja v lastniški zadrugi se preprečuje koncentracijo moči in vpliva med zaposlenimi, kar bi lahko povzročilo, da bi se že na nivoju zadruge sprejemale odločitve, ki niso v korist vseh zaposlenih, temveč zgolj v korist zaposlenih z najvišjimi plačami.

Odplačevanje lastništva z razpoložljivimi sredstvi matične družbe

Odkup lastniškega deleža matične družbe s strani lastniške zadruge se financira iz dobičkov družbe (odkup preko vzvoda). To pomeni, da družba vsako leto nameni del razpoložljivega presežka za namen poplačila dolga, s katerim je lastniška zadruga pridobila kapitalsko naložbo. V ta namen lahko matična družba in lastniška zadruga delavcev skleneta pogodbo o prispevku, v kateri določita višino vplačil matične družbe, intervale vplačil matične družbe (na primer mesečno, četrletno, letno) in objektivne pogoje, v katerih se lahko vplačevanje matične družbe v lastniško zadrugo delavcev začasno prekine oziroma začasno spremeni. Plačila matične družbe na podlagi pogodbe o prispevku, izplačana lastniški zadrugi, pri matični družbi štejejo za davčno priznan odhodek, ampak samo do višine, ki ne sme presegati zmnožka deleža kapitalске naložbe, ki je v lasti lastniške zadruge, in EBITDA matične družbe v preteklem poslovnem letu.

Davčna ureditev

Predlog ZLZD uvaja posebno davčno obravnavo za vključene deležnike. Odkup kapitalске naložbe v matični družbi, katere delni ali celotni lastnik bi postala lastniška zadruga, se odplačuje z razpoložljivim denarnim tokom te družbe, zato bo lastniška zadruga kapitalsko naložbo v družbi lahko kupovala po ceni, ki je nižja od tržne cene. Lastnik bo imel v primeru prodaje delnic ali deležev lastniški zadrugi nižjo davčno stopnjo na kapitalski dobiček, s čimer bo lahko lastniška zadruga konkurenčni ponudnik finančnim investitorjem ali konkurenčnim podjetjem, ki si lahko privoščijo višjo ceno (npr. zaradi konsolidacije tržne moči, zaradi večje ekstrakcije vrednosti v času imetništva in ponovne prodaje podjetja, zaradi selitve proizvodnje v davčno ugodnejša okolja ipd.). Izplačila članom bodo za čas članstva obdavčena kot dividende, ob izstopu pa se bo davčna stopnja izenačila davčni stopnji za izplačilo kapitalskega dobička, torej bo padajoča glede na leto članstva v lastniški zadrugi.

Ker članstvo v lastniški zadrugi predstavlja primerljivo obliko nagrajevanja delavcev, kot je opsijsko nagrajevanje, nagrajevanje z delnicami ali deleži oziroma delitev dobička delavcev, ima primerljive davčne ugodnosti, ki pa se po naštetih shemah z med seboj primerljivimi učinki in nameni, izključujejo. V praksi to pomeni sledeče, če se družba odloči za shemo po tem zakonu, hkrati ne more koristiti ugodnosti drugih naštetih shem.

Vračilo davčne olajšave

Predlog ZLZD v svojih določbah ureja tudi klavzulo za vračilo davčne olajšave (angl. *tax claw back*), ki demotivira – vendar ne preprečuje – kolektivno odločitev za odprodajo kapitalске naložbe lastniške zadruge zunanjemu investitorju. Vračilo davčne olajšave ob odsvojitvi kapitalске naložbe določa, da mora lastniška zadruga v letu tekočem letu povečati davčno osnovo v višini zneska davčne olajšave, ki je v skladu z določbami tega zakona predhodno zmanjševal

davčno osnovo v vsakem posameznem davčnem obdobju v preteklih 10. davčnih obdobjih. Do plačila zneska davka zaradi vračila davčne olajšave lastniška zadruga ne sme namenjati sredstev za izplačila članom ali bivšim članom.

3. PRILAGOJENOST UREDITVE PRAVU EU IN PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH

3.1 Prilagojenost ureditvi pravnemu redu evropske unije

Predlog zakona ni predmet usklajevanja s pravnim redom EU, saj področje udeležbe delavcev v lastništvu ni urejeno na ravni EU.

3.2 Prikaz ureditve v drugih pravnih sistemih Evropske unije

Predlog zakona se zgleduje po mednarodnih praksah in temelji na implementaciji uspešnih modelov iz tujine, ki jih prilagaja slovenski zakonodaji.

Glavna referenčna točka je model ESOP iz Združenih držav Amerike, ki je bil tam sprejet leta 1974. Danes vključuje več kot 7000 podjetij s skupno več kot 14,4 milijona delavk in delavcev, kar predstavlja približno 10 odstotkov vseh delovno aktivnih v zasebnem sektorju v ZDA. Zakon je uvedel *Employee Stock Ownership Plan* (ESOP). Gre za mehanizem za odkup deleža ali delnic podjetja s strani namenske pravne osebe (*special-purpose vehicle*), pri čemer zaposleni postanejo solastniki brez potrebe po vlaganju lastnih prihrankov. Osrednja ideja modela je, da se od ustanoviteljev, ki odhajajo, se upokojujejo ali želijo nagraditi ter motivirati zaposlene z vključitvijo v lastniški sklad, odkupi delež ali delnice podjetja. Odkup se financira iz pričakovanih prihodkov podjetja, kar omogoča vključitev širšega kroga zaposlenih na vseh ravneh organizacije. Neodvisna namenska pravna oseba igra vlogo lastniškega sklada v imenu delavcev. Prispevki podjetja, ki se prenesejo na ESOP sklad, znižujejo davčno osnovo podjetju in niso obremenjeni s prispevki. Najpogostejši razlog za vzpostavitev shem ESOP je reševanje nasledstva v malih in srednje velikih podjetjih.

Praksa iz ZDA potrjuje, da lahko model ESOP predstavlja učinkovito razvojno strategijo, saj naslavlja izzive demografskega prehoda in hkrati prinaša številne pozitivne ekonomske, družbene in druge učinke. Med njimi so spodbujanje trajnostne rasti, ustvarjanje kakovostnih in visoko produktivnih delovnih mest, krepitev odgovornosti podjetij do lokalnih skupnosti ter stabilizacija gospodarstva v kriznih obdobjih. Poleg tega model ESOP zmanjšuje ekonomske neenakosti, saj omogoča povečanje premoženja zaposlenih iz srednjega in nižjega dohodkovnega razreda.

Več držav članic EU ima vzpostavljene različne modele delavskega lastništva. Zelo podoben model so v letu 2021 začeli vzpostavljati v Kanadi. Od leta 2014 zakon s podobnimi davčnimi olajšavami obstaja tudi v Veliki Britaniji. Francija ima že več let vzpostavljene sheme za prenos deležev na zaposlene kot model lastniškega nasledstva. Italija, Španija in nekatere druge pravne ureditve v Evropski uniji prav tako poznajo lastniške sheme za zaposlene preko neodvisne pravne osebe.

Med najbolj poznane primere dobrih praks, kjer model notranjega lastništva zagotavlja orodje nasledstva predvsem za mala in srednje velika podjetja, lahko uvrstimo predvsem tri države. Vse tri prakse izkazujejo odlične rezultate, tako v smislu reševanja problema nasledstva, kot sekundarnih posledic za zaposlene, lokalno okolje in poslovne rezultate podjetij, ki se odločijo za lastništvo zaposlenih:

- Že omenjeni Employee Stock Ownership Plan (ESOP) iz ZDA.

- Employee Ownership Trust (EOT) iz VB. Zakonsko je bil model urejen leta 2014, Na EOT sklade je bilo od takrat preneseno lastništvo več kot 700 podjetij.
- V Kanadi od leta 1985 obstaja posebna pravna oblika zadruga - *coopératives de travailleurs actionnaire*, v kateri se lahko združijo zaposleni v podjetju z namenom odkupa dela ali celotnega lastništva operativnega podjetja. Edina funkcija zadruga je lastništvo matičnega podjetja v imenu vseh zaposlenih, večinsko se uporablja za reševanje nasledstva.

Slovenski avtorji (npr. dr. Gonza, Berkopec¹⁴ in dr. Bohinc¹⁵) na podlagi podobnih analiz iz tujine ugotavljajo, da je model ESOP eden najuspešnejših modelov, ki omogoča delni ali celotni odkup podjetja s strani zaposlenih, in zagotavlja orodje za nasledstvo. Model ESOP strokovnjaki s področja lastništva zaposlenih imenujejo za »ultimativno orodje nasledstva«.¹⁶ Izplačilo lastnikov in odkup s strani sklada v ZDA pospremito številne davčne olajšave na različnih nivojih (za lastnike, posojilodajalce, zaposlene in podjetja). ESOP v ZDA prav tako vzpostavi notranji trg za delnice oziroma deleže podjetja, s čimer poskrbi za trajnostno rešitev nasledstvenega vprašanja. Model omogoča, da se delež ali delnice odkupujejo skozi daljše obdobje, kar zagotavlja možnost postopnega prenosa lastništva. Fleksibilnost odkupa zagotavlja mehki prehod ter prenos lastništva in vodenja podjetja. Mehki prehod je ključnega pomena za uspešen prenos lastništva v sektorju malih in srednje velikih podjetij.

Lastništvo zaposlenih je vedno bolj razširjen model lastniških struktur tudi v Evropi.¹⁷ Kljub temu modela, ki bi učinkovito reševal problem nasledstva predvsem v sektorju malih in srednjih podjetij ter omogočal postopno odkupovanje podjetja preko lastniškega sklada zaposlenih v EU ni.

Velika Britanija

Britanska različica je najbližja ameriškemu modelu. ESOP v britanski verziji zamenjuje model lastništva poimenovan '*Employee Ownership Trust*' (v nadaljnjem besedilu EOT), ki se običajno uporablja kot orodje za reševanje lastniškega nasledstva, za motivacijo zaposlenih in shemo njihovega nagrajevanja. EOT zagotavlja enak mehanizem odkupa kot ESOP v ZDA. Odkupna sredstva prispeva matično podjetje, delnice oziroma delež pa odkupi neodvisna pravna oseba oziroma lastniški sklad zaposlenih. Odkup je mogoč na več načinov. Preko zunanega vzvoda (posojila pri banki, ki se odplačuje z mesečnimi prispevki podjetja skladu), notranjega vzvoda (postopno izplačevanje vrednosti prenesenega deleža lastnikom, ki so prodali delež oz. delnice) ali pa v obliki enkratnega zneska, če ima podjetje dovolj denarnih sredstev). Čeprav to ni zakonsko predpisano, zaposleni v EOT običajno vzpostavijo svoje predstavniško telo, ki nastavlja administratorje sklada. Poglavitna razlika med modeloma EOT in ESOP je, da v prvem zaposleni nimajo pravice do neto vrednosti sredstev podjetja, kot ga imajo preko skladov ESOP, kar lahko dolgoročno pripelje do večjih težav. Ena izmed teh je, da odplačilo prvotnih lastnikov na svojih plečih nosi samo prva generacija zaposlenih, medtem ko se v ESOP-u odkupna vrednost zaradi individualnih kapitalskih računov enakopravno razdeli tudi med prihodnje generacije zaposlenih. Na podlagi številnih teoretičnih raziskav in empiričnih ugotovitev lahko ugotovimo, da je pravica do neto vrednosti sredstev podjetja (poleg pravice do profitov družbe in do upravljalvske participacije) osrednjega pomena za dolgoročno preživetje in ekonomsko učinkovitost solastništva zaposlenih. Predvsem zaradi omenjenega smo notranjo strukturo lastniške zadruga delavcev v predlogu zakona prilagodili po modelu iz ZDA.

V Veliki Britaniji je bil model zakonodajno podprt leta 2014. Zakonodaja je osnovana na primeru John Lewis Partnership, svetovno znane trgovinske verige, ki je v 100-odstotni lasti približno 89.000 delavcev podjetja. Podjetje je bilo v svoji prvotni obliki ustanovljeno leta 1891, v roke

¹⁴ Gonza in Berkopec (2019): Slovenski ESOP.

¹⁵ Bohinc (2019). Why poor employee ownership progress in the EU? A comparative EU - US overview: <https://radobohinc.si/en/dr-rado-bohinc-an-eu-approach-to-employee-ownership-progress-a-comparative-eu-us-overview/> in Bohinc (2022). Ameriski ESOP kot zgled za EU in Slovenijo, Ekonomska demokracija : strokovno informativna revija za delavske predstavnike in menedžerje v sodobnem podjetju.

¹⁶ Frisch, Robert A. 2001. ESOP: The Ultimate Instrument in Succession Planning. 2nd ed. New York: John Wiley & Sons.

¹⁷ European Federation of Employee Share Ownership (2019). Employee Share Ownership: The European Policy.

zaposlenih pa je prešlo ob upokojitvi ustanovitelja. Zakon je model vzel za vzor, hkrati pa vzpostavil večje število davčnih ugodnosti, ki zagotavljajo lažje vzpostavljanje in širšo uporabo modela. Zakon omogoča naslednje davčne ugodnosti:

- Fizični lastniki, ki se odločijo za prodajo EOT skladom, ne plačajo davka na dobiček od prodaje delnic oziroma deležev podjetja.
- Prenos delnic na EOT sklad s strani dediča je oproščen plačila davka na dediščino.
- Davek na dohodek iz naslova delitve dobička za zaposlene preko EOT sheme je na letni ravni izvzet do višine 3.600 funtov.
- Prenos odkupnih sredstev iz podjetja na EOT je neobdavčen, prenesena sredstva so za podjetje davčno priznan odhodek.

Merila za davčne olajšave so:

- Inkluzivnost - EOT mora vključevati vse zaposlene razen tistih, ki že držijo pet ali več odstotkov delnic oziroma deleža;
- Enakopravnost - zaposleni morajo biti z dopustnimi manjšimi odstopanji obravnavani enako, podobno kot pri ESOP se lahko udeležba pri dobičku razlikuje največ glede na plačno razmerje;
- Vrsta podjetja - izključena so finančna in investicijska podjetja;
- Kontrolni delež - EOT mora držati kontrolni delež v podjetju, torej vsaj 50 % celotnega deleža oziroma delnic, imeti mora tudi nadzoo nad dohodkom podjetja, kapitalom in njegovim vodenjem.

Po uvedbi zakona se je število podjetij v lasti zaposlenih hitro razširilo tako v Angliji kot na Škotskem. V Angliji je med letoma 2014 in 2019 v last zaposlenih prešlo 370 podjetij. Večina izmed teh prenosov je bila povezana z reševanjem nasledstvenih problemov.¹⁸ Drugi val rasti so zabeležili v letu 2020 in 2021. Do danes je na EOT sklade v Angliji prenesenih več kot 700 podjetij. Spodbudne rezultate kaže tudi Škotska, kjer se je na zaposlene preneslo več kot 100 podjetij. Škotska vlada načrtuje dodaten prenos 500 podjetij na EOT sklade do leta 2030.

Francija

Francoski zakonodajalec je leta 2006 sprejel zakon št. 2006-1770, s katerim je bil uveden t.i. *FCPE de reprise* poimenovan tudi francoski ESOP. Francoske družbe, ki so bile zavezane k delitvi dela dobička med zaposlene, delijo mednje dobiček na dva načina: v denarju ali kot vplačilo v varčevalno shemo namenjeno zaposlenim družbe, ki jo upravlja posebna družba za upravljanje. Zakon št. 2006-1770 je omogočil, da se do 95 odstotkov sredstev akumuliranih v varčevalni shemi uporabijo tudi drugače. Sredstva se nato uporabijo za financiranje holdinške družbe, ki v imenu zaposlenih odkupi delnice ali deleže. Ta družba je neposredni imetnik delnic oziroma deležev matične družbe.

Zakon ne določa, da bi morali biti vsi zaposleni vključeni v shemo *FCPE de reprise* oziroma v holdinško družbo. Vključenih mora biti vsaj 15 zaposlenih oziroma v družbah z manj kot 50 zaposlenimi vsaj 30 odstotkov delavcev. To predstavlja dva izziva ki ju raziskave identificirajo kot ključna za uspeh lastništva zaposlenih. Nizek odstotek vključenosti, potencialno vodi v manipulacijo modela z menedžerskimi odkupi in ne vzpostavlja pozitivne kulture lastništva na delovnem mestu.

Odkup se ne financira neposredno iz sredstev matične družbe, temveč iz prihrankov zaposlenih. Zakon določa tudi davčne olajšave za zaposlene, ki so lastniki holdinške družbe dalj časa. Model tudi ne vključuje sistematičnega mehanizma za vključitev vseh zaposlenih in mehanizma za izplačilo ob izstopu iz holdinške družbe, zato lahko težavo predstavlja tudi prodaja oziroma lastništvo tretjih oseb. Model se v praksi ni razširil, krivda pa gotovo v veliki meri leži na opisanih pomanjkljivostih institucionalne strukture modela.

¹⁸ Andrew Robinson and Andrew Pendleton (2019). Employee Ownership In Britain: Size and Character

Poleg omenjenega Francija pozna tudi model spodbujanja lastništva zaposlenih, ki ga je francoski zakonodajalec vpeljal v francoski pravni red leta 2014 z zakonom št. 2014-1758 in imenom »*reprise d'entreprise par les salariés en sociétés coopératives et participatives – RES en SCOP*«. Zakon izrecno omogoča uporabo zadruga za namen delavskega odkupa, pri čemer ni uporabljena holdinška družba, kot v primeru *FCPE de reprise*. RES en SCOP model predvideva enkraten odkup celotnega podjetja s strani nove delavske zadruga, ki nastane s preoblikovanjem matične družbe.

Zadruga ima možnost pridobiti zunanje lastniško financiranje do višine 50 odstotkov vseh deležev zadruga. S tem imajo možnost pristopa k lastništvu tudi zunanji investitorji, ki niso delavci matične družbe. Zunanji lastniki morajo biti izplačani v obdobju sedmih let. Zunanji lastniki so zakonsko obvezni k prodaji svojega deleža delavcem. Model *RES en SCOP* omogoča, da delavci upravljajo zadruga samostojno – zunanji člani nimajo glasovalnih pravic. Odkup vsaj 50 odstotkov deležev v zadruga se ne financira iz naslova sredstev podjetij, ampak iz prihrankov delavcev. Prav tako delavci z lastnimi prihranki odkupujejo deleže zunanjih lastnikov, pri čemer zakon omogoča, da delavci za namen odkupa deležev od zunanjih lastnikov uporabijo nedeljive rezerve zadruga.

RES en SCOP model delavskega lastništva ne vsebuje mehanizma za vključevanje delavcev v zadruga, razen v primeru, da delavec uporabi lastne prihranke za odkup deležev, katerih imetniki so zunanji lastniki. Prav tako zakon ne predvideva mehanizma za odkup deležev delavcev, ki se upokojijo in želijo deleže v zadruga prodati. Težava je, da mlajša generacija delavcev nima prihrankov, da bi odkupila njihove deleže. V praksi to povzroči, da zadruga sama odkupuje deleže od odhajajočih delavcev, ker ni drugih zainteresiranih kupcev, dokler ni članstvo zreducirano na samo nekaj članov, ki so prisiljeni prodati celotno družbo za to, da poplačajo svoje deleže. Kljub zakonskim spodbudam zato ostaja razširjenost modela relativno nizka. Tudi pri novejšem zakonu glavne težave izvirajo iz institucionalne strukture modela, ki jih ameriški ESOP in slovenska različica predloga zakona rešujeta.

Italija

Italijanski zakon št. 49/1985, znan pod imenom Marcora, s kasnejšimi spremembami je bil sprejet z namenom finančno podpreti delavske odkupe – sicer podjetij v finančnih težavah in ne normalno delujočih podjetij.

Ključna rešitev, ki jo prinaša zakon Marcora je, da presežnim delavcem oziroma delavcem, ki jim grozi odpuščanje, ker podjetju ali njegovemu delu grozi zaprtje, omogoča, da prejmejo nadomestilo za primer brezposelnosti vnaprej kot pavšalni znesek (*lump-sum*) ter tega uporabijo kot kapital za odkup podjetja. V bistvu zakon Marcora omogoča brezposelnim delavcem, da si "izplačajo" ves svoj znesek plačila za primer brezposelnosti, ter začnejo sodelovati z drugimi delavci z ustanovitvijo delavske zadruga. Ko se združijo v delavsko zadruga, lahko delavci, oziroma bolj pravilno zadruga, začnejo postopek nakupa dela ali celotnega ciljnega podjetja z nakupom deležev osnovnega kapitala. Ker seveda delavci sami praktično ne morejo zbrati dovolj finančnih sredstev za financiranje delavskega odkupa zakon Marcora omogoča tudi financiranje preko lastniškega kapitala (ki ga preko pooblaščenih družb tveganega kapitala zagotovi država) in dolžniškega kapitala.

Kot v Franciji morajo tudi člani delavske zadruga, ki je bila financirana z zunanjim lastniškim kapitalom, izplačati zunanje vlagatelje v roku nekaj let.

Zakon Marcora vsebuje tudi določbe, da se mora določen del sredstev, ki jih za posojila ali lastniški kapital nameni država, uporabi za svetovalne storitve delujočim delavskim zadrugam ali delavskim zadrugam v nastajanju. To je prav gotovo pripomoglo k razširjenosti delavskih zadrug, ki so se poslužile mehanizmov, ki jih omogoča Legge Marcora.

Zakon Marcora, kot tudi zakoni drugih držav, ne vsebujejo sistematičnih rešitev za vključevanje novih članov iz izplačevanje odhajajočih članov. V svojem bistvu pa vsebuje še en problem – prva generacija delavcev nosi breme neizplačevanja dobičkov, saj so te uporabljeni za poplačilo zunanjih dolgov (poplačilo kreditov, izplačilo zunanjih lastnikov).

Španija

Španski *Sociedades Laborales*, ki predstavljajo glavnino delavskega lastništva v Španiji, niso zadruga, temveč so posebna oblika pravne osebe, ki je vsaj v 50-odstotni lasti delavcev družbe. Gre za obliko delniške družbe, ki ima dva tipa delnic. Prve pripadajo delavcem, druge pa zunanjim lastnikom. Delavci morajo biti lastniki vsaj 50-odstotni kapitala družbe, da se ta kvalificira za *Sociedad Laboral* (obliko delniške družbe).

Zakon vsebuje tudi mehanizem izstopa delničarjev delavcev, ki predvideva, da mora izstopajoči delavec najprej ponuditi svoje delnice v odkup ostalim delavcem. Šele, če med njimi ni interesa, se delnice ponudijo v odkup zunanjim delničarjem. Zakon ne vsebuje mehanizma za vključevanje novih delavcev in ne vključuje mehanizma za vzdrževanje lastništva med zaposlenimi. Zato je največja težava španske zakonodaje, da imajo delavci, ki se upokojujejo, razmeroma velik del svojega premoženja, naloženega v delnice lastne družbe, mlajša generacija zaposlenih nima prihrankov, da bi te delnice odkupila, »zunanjki« trg za te delnice pa je praktično neobstoječ.

V Španiji je že skoraj sedem desetletij najbolj poznan model lastništva zaposlenih baskovska federacija zadrug Mondragon, ki združuje več kot 100 demokratičnih organizacij. Poleg podjetij (med katerimi so tudi vodilna visokotehnoška podjetja) Mondragon sestavljajo podpirne ustanove (banka, univerza, razvojni center ipd.), ki skrbijo za ohranjanje lastništva zaposlenih ter širjenje demokratične kulture in ključnega znanja med zaposlenimi. V Mondragonovih zadrugah je celotna kapitalska vrednost delavcu izplačana ob izhodu iz podjetja, zaradi česar lahko pride do likvidnostnih pritiskov na podjetje. Predlog slovenskega zakona z vmesnimi in postopnimi možnostmi periodičnih izplačil kapitalske vrednosti delavcem z zamikom rešuje tamkajšnje težave in omogoča bolj predvidljivo in vzdržno upravljanje.

Madžarska

Madžarski model lastništva zaposlenih, ki temelji na ameriškem sistemu ESOP, je eden najbolj razširjenih in uspešnih modelov te vrste v Evropi. ESOP ima status posebne pravne osebe, na katerega delavci prenesejo delnice in delniške opcije, lahko pa tudi zamenljive obveznice, ki so jim bile podeljene. Zaposleni v matični družbi prejmejo članski delež v ESOP-u in pridobijo pravice do dividend delnic, ki so prenesene na ESOP. Zaposleni so člani ESOP-a in s tem upravičeni samo do prejemkov, nimajo pa glasovalne pravice ali kakršne koli druge možnosti odločanja v ESOP-u ali pri poslovanju delodajalca.

Prvi zakon je bil sprejet leta 1992 kot del privatizacije državnih podjetij. Njegov cilj je bil, da zaposleni postanejo lastniki svojih podjetij. Zakon je bil nato prvič spremenjen leta 2003, da bi povečal učinkovitost ESOP-ov. S spremembami 2007 so želeli dodatno razjasniti pravila glede lastništva zaposlenih. Leta 2015 pa je zakon z novelo zakona iz leta 1992 ločil ESOP-e od ostalih privatizacijskih procesov in jih uvedel kot element politike prejemkov v zasebnih družbah. Sprememba je vzpostavila novo obliko ESOP-a, ki deluje s centraliziranim upravljanjem matične družbe zaposlenih. Finančne institucije, zavarovalnice in investicijske družbe lahko uvedejo ESOP tudi z namenom upravljanja finančnih instrumentov, ki jih zaposleni pridobijo v okviru politike prejemkov. Leta 2018 je bil zakon ponovno spremenjen, ker zakon iz leta 2015 ni določal minimalnega obdobja imetja, v katerem so morali biti vrednostni papirji v lasti ESOP-a.

ESOP se lahko uporablja kot spodbujevalni instrument ali z namenom privatizacije. ESOP-i običajno zasledujejo določen namen, kot je na primer izboljšanje uspešnosti družbe ali zmanjšanje tveganj, medtem ko lahko finančne institucije, zavarovalnice in investicijska podjetja uporabljajo ESOP samo za upravljanje delnic, kot del svoje politike prejemkov. ESOP lahko ustanovi družba ali imetnik večine delnic družbe, kot to določa statut družbe, ki med drugim določa tudi pravila odločanja in načela razdelitve premoženja v primeru prenehanja. Glede na zakonske določbe mora ESOP upravljati odvetniška družba, ki zastopa delničarje ESOP-a in upravlja njihove račune ter je odgovorna za finančne zadeve. Zaposleni lahko delnice oziroma opcije

prejmejo brezplačno ali pod ugodnejšimi pogoji. Delnice znotraj ESOP-a niso prenosljive, vendar jih je mogoče podedovati.

Upravičenost do udeležbe v ESOP-u in merila za podelitev delnic zaposlenim določi delodajalec na način, ki preprečuje morebitno diskriminacijo posameznih zaposlenih. Dohodki, ki jih zaposleni prejmejo preko ESOP-a, so obdavčeni kot dohodek iz kapitala in ne kot dohodek iz dela, za kar bi bilo treba plačati vse prispevke delodajalca in delojemalca. Vključitev v ESOP je lahko omejena na določene skupine delavcev ali obvezna za vse zaposlene v podjetju in njegovih hčerinskih družbah znotraj skupine podjetij. Minimalni prag za uvedbo ESOP-a je pet fizičnih oseb. Ob izpolnjevanju pogojev iz politike prejemkov lahko zaposleni zamenjajo članstvo v organizaciji ESOP za denar ali vrednostne papirje ali za kombinacijo obojega.

Ustanovitev ESOP-a običajno poteka na dva načina:

1) Delodajalec ali njegov večinski neposredni ali posredni delničar ustanovi ESOP s stvarnim kapitalnim vložkom delnic delodajalca ali njegovega večinskega neposrednega ali posrednega delničarja, ki deluje v obliki delniške družbe. V tem primeru zaposleni takoj pridobijo članski delež v ESOP-u.

2) Delodajalec ali njegov večinski neposredni ali posredni delničar ustanovi ESOP z denarnim vložkom in nato ESOP uporabi vložena denarna sredstva:

- za nakup delnic izdajatelja od katerega koli njegovega delničarja (tudi na borzi v primeru subjekta, ki kotira na borzi)
- za nakup lastnih delnic od izdajatelja
- za vpis novih delnic, ki se dodelijo z dokapitalizacijo izdajatelja.

Madžarska zakonodaja poleg programa lastništva zaposlenih (za kar se uporablja pravna oblika ESOP) ureja tudi delnice zaposlenih. Te delnice predstavljajo posebno vrsto delnic, ki jih družba brezplačno ali po nižji ceni neposredno podeli svojim zaposlenim. Delnice jim podeljujejo le delniške družbe. Tovrstne delnice so prenosljive samo med zaposlenimi znotraj podjetja in jih ni mogoče prodati nikomur izven podjetja. Stopnja obdavčitve ob prenosljivosti delnic je enaka kot pri delnicah, ki so zaposlenim podeljene preko ESOP-a. Tudi pri delnicah zaposlenih gre le za element nagrajevanja in motiviranja zaposlenih na podlagi uspešnosti, saj so glasovalne pravice običajno v celoti izključene, kar zaposlenim onemogoča sodelovanje pri vodenju podjetja, kot je to značilno za ameriške ESOP-e. Prenovljena madžarska zakonodaja glede delnic zaposlenih in ESOP-ov s svojimi davčnimi spodbudami močno spodbuja t. i. deležniški pristop zaposlenih, medtem ko nadzor nad poslovanjem in odločanjem, ostaja pri delodajalcu.

4. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNO FINANČNA SREDSTVA

Uvedba Predloga ZLZD nima vpliva na proračun in druga javnofinančna sredstva.

5. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Za izvajanje zakona ni potrebno zagotoviti dodatnih sredstev v državnem proračunu. Potrebne prilagoditve informacijskih sistemov in druge aktivnosti bodo pristojni organi izvedli v okviru svojih rednih delovnih nalog in obstoječih proračunskih sredstev.

6. DRUGE POSLEDICE, KI JIH BO IMELO SPREJETJE PREDLOGA ZAKONA

6.1 Presoja administrativnih posledic

a) v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov:

Sprejem predloga zakona bo zahteval določene administrativne prilagoditve pri pristojnem ministrstvu zaradi vzpostavitve in vodenja registra lastniških zadrug ter pri Finančni upravi Republike Slovenije zaradi preverjanja upravičenosti do posebnih davčnih spodbud po ZDDPO-2. Te prilagoditve bodo izvedene v okviru obstoječih kadrovskih in tehničnih zmogljivosti navedenih institucij.

b) pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov:

Predlog zakona uvaja administrativne postopke za novo uvedeno pravno osebo – lastniško zadrugo v zvezi s pridobitvijo statusa lastniške zadruge, vodenjem evidenc in poročanjem. Ti postopki so zasnovani tako, da predstavljajo čim manjše administrativno breme.

6.2 Presoja posledic za okolje

Podjetja v lasti zaposlenih so se izkazala kot bolj trajnostna in okoljsko odgovorna podjetja.^{19,20} Podjetja v lasti zaposlenih izkazujejo višjo nagnjenost k zelenim transformacijam, investicijam za preprečevanje izpustov ter večjo skrb za neposredni in posredni vpliv na okolje ter lokalno skupnost. Poglavitni razlog za sistematično razliko v trajnosti med podjetji v lasti zaposlenih in klasično olastninjenimi podjetji je v internalizaciji eksternalij, kar pomeni izenačevanje interesov lokalne skupnosti in interesov odločevalcev podjetja. Zaposleni, ki so lastniki in imajo s tem pravico do odločanja, so običajno hkrati tudi okoliški prebivalci, s tem pa subjekti, ki bi jih netrajnostno poslovanje neposredno prizadelo. Na ta način se izniči problem negativnih eksternalij, hkrati pa sama struktura lastništva spodbuja pozitivne eksternalije (socialni, kulturni, športni in drugi programi za lokalno skupnost). Poleg mednarodnih raziskav to potrjuje tudi izkušnja iz Slovenije, kjer sta občina Železniki in občina Žiri, v katerih so največji delodajalci podjetja v lasti zaposlenih, na prvem in na tretjem mestu občin, kjer se najboljše živi iz vidika stanja prebivalstva, zdravja, infrastrukture in odsotnosti kriminalitete.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo – vpliv na produktivnost dela, trdoživost podjetij v krizi in pripadnost ter fluktuacijo zaposlenih

Podjetja v lasti zaposlenih se predvsem v časih gospodarskih kriz kažejo kot bolj odporna v primerjavi s podjetji klasične lastniške strukture. Poročilo McDonough School of Business na podlagi empiričnih raziskav zaključuje, da v primerjavi s konvencionalnimi podjetji ESOP podjetja v ZDA »delavcem plačujejo višje plače, poskrbijo za več pokojninske varnosti in, ključno za obdobje recesije, zagotavljajo nova delovna mesta, medtem ko ostala podjetja odpuščajo.«²¹ Kot smo omenili zgoraj, zaradi tega podjetja v lasti zaposlenih igrata tudi vlogo fiskalnega blažilca v času gospodarskih kriz, kot se je izkazalo v Veliki Recesiji med leti 2009 in 2014 ter v času COVID-19 krize med leti 2020 in 2022.

¹⁹ Fifty by Fifty (2018, 7 November), Next Generation Enterprise Design: The Employee-Owned Benefit Corporation, Medium, <https://medium.com/fifty-by-fifty/next-generation-enterprise-design-the-e>

²⁰ Fifty by Fifty (2020, 10 Januar), Ownership design for a sustainable economy, dostop 8.9. 2021 na <https://www.fiftybyfifty.org/2020/01/ownership-design-for-a-sustainable-economy/>

²¹ Swagel, P., Carroll, R. (2010). Resilience and Retirement Security: Performance of S-ESOP Firms in the Recession. Georgetown University, McDonough School of Business 10.

Zaradi številčnosti shem ESOP v ZDA je bilo največ empiričnih raziskav narejenih prav v okviru ESOP lastništva zaposlenih. Nacionalni center za lastništvo zaposlenih (NCEO) na spletni strani vzdržuje bazo ugotovitev teh raziskav, ki kažejo na to, da ESOP dvigne produktivnost med 4 in 5 odstotkov, rast podjetij je od 3,4 do 11 odstotkov hitrejša, preživetvena stopnja na trgu je med 5 in 76 odstotki višja, prostovoljna in neprostovoljna fluktuacija zaposlenih pa občutno nižja. Med leti 2009 in 2013 je bila verjetnost za odpoved delovnega razmerja za zaposlene v ESOP podjetjih med 20 in 50 odstotki nižja kot v primerljivih podjetjih s konvencionalno strukturo²² Tudi izven ZDA lastništvo zaposlenih v splošnem obrodi dobre rezultate. V VB so EOT podjetja med leti 2008 in 2009 izkazala rast prodaje za 11,08 odstotkov, medtem ko je bilo povprečje med konvencionalnimi podjetji porast za 0,61 odstotkov.²³ Pogled v kontinentalni del Evrope kaže podobno sliko – če je v Evropi do leta 2011 svoja vrata za poslovanje zaprlo 14,73 odstotka MSP, je na drugi strani bankrotiralo samo 2,5 odstotka kooperativ oziroma zadrug.²⁴ Ko je brezposelnost v Italiji dosegla 11,2 odstotkov do leta 2012, so zadruge (predvsem preko Marcora sheme) zagotovile 36.000 novih delovnih mest.²⁵ Tudi bolj nedavne raziskave potrjujejo rezultate, na primer študije, ki so spremljale ESOP podjetja v ZDA med koronakrizo ugotavljajo, da so bila ESOP podjetja 4-krat bolj uspešna v ohranjanju zaposlenih kot primerljiva podjetja, ki so v klasični lasti.²⁶

Številne raziskave, ki preučujejo vpliv podjetij na lokalno okolje, lokalno prebivalstvo ter zaposlene so v zadnjih letih ugotovljale pozitiven doprinos bolj demokratičnih podjetij na različnih področjih družbene in korporativne odgovornosti.^{27,28,29} Že v osnovi imajo podjetja v lasti zaposlenih ohranitev delovnih mest visoko na lestvici prioritet³⁰.

6.4 Presoja posledic na socialnem področju – vpliv na premoženjsko neenakost

Evropska Komisija že dlje opozarja, da so trenutne ravni premoženjske neenakosti v Evropi, ki velja za najbolj enakopravno družbo, dolgoročno nevzdržne.³¹ Premoženjska neenakost se povečuje, to pa je »posledica neenakosti v lastništvu kapitala« (World Inequality Report 2018).³² Natančne ocene o premoženjski neenakosti v Sloveniji ni, vendar je glede na podatke iz drugih držav jasno, da premoženjska neenakost močno presega neenakost v dohodkih, kjer se Slovenija s skandinavskimi državami odlično postavlja v sam vrh najbolj egalitarnih držav na svetu. V nedavnem poročilu iz leta 2009 o globalni ekonomski neenakosti s strani Credit Suisse je James B. Davies izračunal Ginijev koeficient premoženjske neenakosti v Sloveniji na 0,626 točke, medtem, ko je Ginijev koeficient dohodkovne neenakosti 0,242 (Svetovna Banka, 2017) – premoženjska neenakost, del katere je tudi neenakost v lastništvu kapitala, je torej 3-krat višja od dohodkovne neenakosti v Sloveniji.

Državno spodbujanje lastništva zaposlenih je strategija zmanjševanja premoženjske neenakosti z oblikovanjem tržnih razmer, ki proizvajajo bolj pravične rezultate, in brez dodatne davčne obremenitve posameznikov. Eden izmed ključnih virov premoženja je kapital gospodarskih družb,

²² Dostop 25.8.2020 na spletni strani <https://www.nceo.org/article/research-employee-ownership#footnote1>.

²³ Nuttall Review of Employee Ownership (2012)

²⁴ Roelants, B., Dovgan, D., Eum, H., Terrasi, E., 2012. The resilience of the cooperative model. CICOPA Europe.

²⁵ European Observatory of Social Economy, accessed on 4.9.2020 at website <https://www.ess-europe.eu/en/page/cooperatives-resilience-crisis-case-italy-and-spain>

²⁶ Dostop 19.8.2022 na spletni strani <https://cleo.rutgers.edu/wp-content/uploads/2020/11/EOF-REPORT-EMPLOYEE-OWNED-FIRMS-IN-THE-COVID-19-PANDEMIC.pdf>

²⁷ Winkler, Anne-Laure Pelissier (2014). An exploration of broad-based employee ownership and responsible stakeholder management in B-corporations. Doctoral dissertation.

²⁸ Sahasranaman Sreevas, Arya Bindu, in Sud Mukesh (2019). Ownership structure and corporate social responsibility in an emerging market. Asia Pacific Journal of Management

²⁹ Dam, Lammertjan & Scholtens, Bert. (2012). Does Ownership Type Matter for Corporate Social Responsibility?. Corporate Governance An International Review. 20. 10.1111

³⁰ V nedavnem intervjuju je podobno usmeritev potrdil tudi Matjaž Čemažar, direktor največjega slovenskega podjetja v lasti zaposlenih, Domel d.d., ko je na dogodku o lastništvu zaposlenih povedal, da »ima Domel v statutu odebeljeno zapisano, da je ohranitev delovnih mest prioriteta«.

³¹ Več o odnosu EK o premoženjski neenakosti na spletni stran -

https://ec.europa.eu/knowledge4policy/foresight/topic/diversifying-inequalities/rich-poor-gap_en.

³² Citat iz povzetka, dobljeno 24.8.2020 na spletni strani <https://wir2018.wid.world/executive-summary.html>.

torej lastništvo delnic in deležev slovenskih podjetij. Izkušnja iz ZDA potrjuje pričakovanja – nedavna raziskava ugotavlja, da delavci srednjega in nižjega razreda v podjetjih z lastništvom zaposlenih uživajo 10-kratnik premoženja glede na delavce istega dohodkovnega razreda v podjetjih s klasično lastniško strukturo.³³

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja

Predlog zakona ne bo imel učinka na uresničevanje Strategije razvoja Slovenije 2030.

6.6 Presoja posledic za druga področja

Predlog zakona ne bo imel pomembnih posledic za druga področja.

³³ Joseph Blasi in Douglas Kruse (2019). Building the Assets of Low and Moderate Income Workers and their Families: The Role of Employee Ownership. *Institute for the Study of Employee Ownership and Profit Sharing*.

II. BESEDILO ČLENOV

PREDLOG ZAKONA O LASTNIŠKI ZADRUGI DELAVCEV

I. SPLOŠNE DOLOČBE

1. člen (vsebina zakona)

S tem zakonom se z namenom zagotavljanja dolgoročne in stabilne udeležbe delavk in delavcev (v nadaljnjem besedilu: delavec) v lastništvu gospodarskih družb, v katerih so zaposleni, urejajo pogoji za uporabo tega zakona, lastniška zadruga delavcev (v nadaljnjem besedilu: lastniška zadruga), postopek pridobitve statusa lastniške zadruge, organi lastniške zadruge, članstvo v lastniški zadrugi, njeno premoženje in poslovanje, ukrepi za razvoj in krepitev lastniških zadrug, interni računi članov lastniške zadruge, pridobivanje kapitalske naložbe ter posebne davčne spodbude.

2. člen (pogoji za uporabo zakona)

(1) Ta zakon se uporablja za pridobivanje kapitalske naložbe lastniške zadruge v pravni osebi, ki je na podlagi zakona, ki ureja gospodarske družbe, organizirana kot družba z omejeno odgovornostjo, delniška družba ali evropska delniška družba.

(2) Kapitalske naložbe na podlagi tega zakona ni mogoče pridobivati v pravni osebi, ki opravlja dejavnost holdingov.

(3) Določbe tega zakona se uporabljajo za zadrugo, ki ima status lastniške zadruge in je vpisana v register lastniških zadrug.

3. člen (uporaba zakona, ki ureja zadruge)

Glede vprašanj, ki jih ta zakon ne ureja, se smiselno uporablja zakon, ki ureja zadruge.

4. člen (pomen izrazov)

Izrazi, uporabljeni v tem zakonu, pomenijo:

1. »delavec« je delavec po zakonu, ki ureja delovna razmerja;
2. »družba s kapitalsko naložbo lastniške zadruge (v nadaljnjem besedilu: matična družba)« je gospodarska družba, v kateri ima ali bo pridobivala kapitalsko naložbo lastniška zadruga;
3. »kapitalska naložba lastniške zadruge« je delež po zakonu, ki ureja gospodarske družbe, ki ga ima ali ga bo pridobila lastniška zadruga v matični družbi,;

4. »lastniška zadruga« je zadruga, katere ustanovitelji in člani so delavci matične družbe in ima status lastniške zadruga;
5. »pogodba o prispevku družbe« je pogodba, ki jo skleneta lastniška zadruga in matična družba, s katero se določi prispevek matične družbe lastniški zadrugi, s katero se zagotavlja nagrajevanje delavcev po tem zakonu;
6. »preglednik« je preglednik po zakonu, ki ureja zadruga;
7. »knjigovodska vrednost« je neto vrednost sredstev oz. vrednost kapitala na bilanci;
8. »pristojno ministrstvo« je ministrstvo, pristojno za ekonomsko demokracijo;
9. »valorizirana vrednost« pomeni vrednost obveznega deleža, določeno skladno s VI. poglavjem tega zakona.

II. LASTNIŠKA ZADRUGA

1. Splošne določbe o lastniški zadrugi

5. člen (namen lastniške zadruga)

(1) Namen lastniške zadruga je pridobivanje, upravljanje in razpolaganje s kapitalsko naložbo lastniške zadruga ter zagotavljanje pravic, ki izhajajo iz naslova članstva v lastniški zadrugi in s tem zagotavljanje dolgoročne in stabilne udeležbe delavcev matične družbe v lastništvu.

(2) Lastniška zadruga sme imeti kapitalsko naložbo le v eni družbi iz prvega odstavka 2. člena tega zakona.

(3) Za namen iz prvega odstavka tega člena je lahko sočasno ustanovljena le ena lastniška zadruga.

6. člen (status lastniške zadruga)

(1) Vlogo za podelitev statusa lastniške zadruga zadruga poda pri pristojnem ministrstvu.

(2) Zadruga lahko pridobi status lastniške zadruga, če:

- je ustanovljena za uresničevanje ciljev in namenov tega zakona,
- je vanjo vključenih 75 odstotkov vseh delavcev matične družbe, ki izpolnjujejo pogoje za članstvo,
- ima najmanj pet članov,
- je odgovornost članov za obveznosti zadruga po zadružnih pravilih izključena,
- predsednik, direktor ali član drugega organa lastniške zadruga ni oseba, za katero velja omejitev iz 18. člena tega zakona,
- izpolnjuje druge pogoje in omejitve skladno s tem zakonom in zakonom, ki ureja zadruga.

(3) Pogoj iz prve alineje prejšnjega odstavka vlagatelj dokaže z aktom o ustanovitvi, zadružnimi pravili in izjavo o aktivnostih, ki jih bo zadruga izvedba za uresničevanje ciljev

in namenov tega zakona. Pristojno ministrstvo v postopku izdaje soglasja ugotavlja, ali dokumenti in aktivnosti sledijo namenom in ciljem tega zakona.

(4) Pogoj iz druge alineje drugega odstavka vlagatelj izkaže s seznamom vseh delavcev matičnega podjetja, ki izpolnjujejo pogoje za članstvo in seznamom vseh članov. Poslovodne osebe za namen preverjanja pogoja iz druge in tretje alineje prvega odstavka ne štejejo za delavca matične družbe ali za delavca, ki izpolnjuje pogoje za članstvo.

(5) Lastniška zadruga mora pogoje in omejitve iz tega zakona izpolnjevati ves čas poslovanja.

(6) Šteje se, da lastniška zadruga izpolnjuje pogoj iz druge alineje drugega odstavka tega člena, če je v lastniško zadrugo v letu, za katero poroča pristojnemu ministrstvu, vsaj 6 mesecev včlanjenih več kot 75 odstotkov vseh delavcev, ki izpolnjujejo pogoje za članstvo in če v tekočem koledarskem letu v lastniško zadrugo ni bilo v nobenem mesecu vključenih manj kot 50 odstotkov vseh delavcev, ki izpolnjujejo pogoje za članstvo. Če je lastniška zadruga poslovala le del tekočega leta, se šteje, da izpolnjuje pogoj iz prejšnjega odstavka, če je vanjo vsaj mesec dni v tekočem poslovnem letu vključenih vsaj 75 odstotkov delavcev, ki izpolnjujejo pogoje za članstvo.

(7) V primeru, ko gre za združitev dveh ali več lastniških zadrug, ki je posledica združitve dveh ali več matičnih družb, lahko novonastala zadruga obdrži status lastniške zadruge, če izpolnjuje pogoje in omejitve iz zakona.

7. člen (mirovanje statusa)

(1) V primeru, da zadruga ne izpolnjuje pogoja iz šestega odstavka prejšnjega člena, status lastniški zadrugi miruje. Mirovanje nastopi z dnem, ko pristojno ministrstvo ugotovi neizpolnjevanje pogoja.

(2) V času mirovanju statusa lastniška zadruga ne pridobivati novih kapitalskih naložb v matični družbi.

(3) Če lastniška zadruga v dveh letih od ugotovitve neizpolnjevanja pogoja iz šestega odstavka prejšnjega člena še vedno ne izpolnjuje teh pogojev, se ji status odvzame.

8. člen (poročanje)

(1) O izpolnjevanju pogojev iz 6. člena mora lastniška zadruga poročati pristojnemu ministrstvu najkasneje do 31. januarja tekočega leta za preteklo koledarsko leto.

(2) Lastniška zadruga mora pristojnemu ministrstvu najkasneje v roku 30 dni sporočiti vsako spremembo, ki bi lahko pomenila neizpolnjevanje pogojev za status lastniške zadruge.

(3) Lastniška zadruga je na podlagi poziva dolžna poročati pristojnemu ministrstvu o izpolnjevanju pogojev po tem zakonu.

9. člen (vloga in registracija)

(1) Vloga za pridobitev statusa mora poleg dokazil iz 6. člena vsebovati tudi:

- akt o ustanovitvi zadruge,
- združna pravila zadruge,
- sklep občnega zbora, da namerava poslovati kot lastniška zadruga,
- osebna imena, EMŠO, državljanstvo in naslov stalnega ali začasnega prebivališča vseh oseb, ki imajo pooblastilo za zastopanje zadruge in obseg pooblastil,
- dokazilo o višini vplačanih obveznih deležev, skladno s tem zakonom,
- osnutek pogodbe o prispevku družbe.

(2) Če so izpolnjeni pogoji iz 6. člena tega člena in ne obstajajo druge omejitve iz tega zakona, pristojno ministrstvo izda odločbo o podelitvi statusa lastniške zadruge. Na podlagi pravnomočne odločbe o podelitvi statusa pristojno ministrstvo lastniško zadrugo vpiše v evidenco lastniških zadrug ter posreduje odločbo registrskemu organu, ki pri firmi zadruge vpiše firmo »lastniška zadruga delavcev« ali »l.z.d.«.

10. člen (pridobitev statusa lastniške zadruge)

(1) Z vpisom »lastniška zadruga delavcev« ali »l.z.d.« pri firmi zadruge v register in označbo, da gre za lastniško zadrugo brez odgovornosti l.z.d.b.o., zadruga pridobi status lastniške zadruge in lahko prične poslovati kot lastniška zadruga.

(2) Drugim zadrugam ali pravnim osebam uporaba besedne zveze »lastniška zadruga delavcev« ali okrajšave »l.z.d.« v firmi ali imenu ni dovoljena.

11. člen (prepoved poslovanja in prenehanje statusa)

(1) Lastniški zadrugi minister, pristojen za ekonomsko demokracijo (v nadaljnjem besedilu: pristojni minister), z odločbo odvzame status lastniške zadruge, če:

- nenamensko porablja sredstva,
- pridobi kapitalsko naložbo, ki ni kapitalska naložba v matični družbi,
- proda kapitalsko naložbo v lastniški zadrugi,

- svoje posle vodi preko odvisne družbe,
 - ustanovi drugo podjetje, drugo zadrugo ali drugo pravno osebo oziroma,
 - postane družbenik ali delničar druge pravne osebe,
 - opravlja dejavnost, s katero se uresničuje drug namen, kot namen iz 6. člena tega zakona ali drugo pridobitno dejavnost,
 - dve leti zaporedoma ne izpolnjuje iz druge alineje drugega odstavka 6. člena,
 - sprejme v članstvo člana, ki ni delavec matičnega podjetja,
 - nenamensko uporablja prejeta javna sredstva iz naslova spodbud oziroma sredstev iz naslova oprostitev ali olajšav, namenjenih lastniškim zadrugam,
 - je v postopku o prekršku za storjen posebno hud davčni prekršek s pravnomočno odločbo ugotovljena njegova odgovornost,
 - v predpisanem roku dve zaporedni leti ne posreduje letnega poročila AJPES,
 - pristojnemu ministrstvu kljub opozorilu ne posreduje poročil, ki jih mora posredovati na podlagi 6. člena ali
 - ne posluje v skladu z aktom o ustanovitvi, združnimi pravili ali skladno z nameni in cilji tega zakona.
- (2) Pristojno ministrstvo lastniško zadrugo izbriše iz registra lastniških zadrug, pravnomočno odločbo o odvzemu statusa lastniške zadruga pa posreduje registrskemu organu, ki iz registra pri firmi zadruga izbriše dodatek iz drugega odstavka 7. člena.
- (3) Z dnem pravnomočnosti odločbe o odvzemu statusa lastniške zadruga za zadrugo prenehajo vse oblike spodbud, pridobljene na podlagi tega zakona. Morebitna neporabljena javna sredstva in sredstva, ki so bila porabljena v nasprotju z določbami tega zakona, mora lastniška zadruga vrniti v roku, višini in na način, določenem v odločbi iz prejšnjega odstavka.
- (4) Zadruga, ki ji je bil na podlagi pravnomočne odločbe odvzet status lastniške zadruga, lahko ponovno zaprosi za pridobitev statusa 24 mesecev po pravnomočnosti odločbe o odvzemu statusa.
- (5) Z dnem izbrisa iz registra lastniških zadrug, status lastniške zadruga preneha.

12. člen (omejitve)

- (1) Lastniška zadruga svojih poslov ne sme voditi preko odvisne družbe.
- (2) Lastniška zadruga ne sme ustanoviti drugega podjetja, druge zadruga ali druge pravne osebe oziroma ne more postati družbenik ali delničar druge pravne osebe.
- (3) Lastniška zadruga lahko opravlja le dejavnosti, s katerimi se uresničuje namen iz 5. člena tega zakona.

2. Razvoj lastniških zadrug

13. člen

(ukrepi za razvoj in krepitev lastniških zadrug)

(1) Država zagotavlja pogoje in ukrepe za razvoj delavskega lastništva preko lastniške zadruge ter lahko zagotavlja sredstva za aktivnosti informiranja, promocije udeležbe delavcev v lastništvu ali posebnih spodbud za krepitev kapitalске naložbe lastniške zadruge.

(2) Za namen iz prejšnjega odstavka se lahko izvajajo ukrepi v obliki projektov ali programov, ki se lahko financirajo ali sofinancirajo s sredstvi proračuna Republike Slovenije, ali evropskih skladov. Navedene ukrepe lahko izvaja ministrstvo, pristojno za delo in ministrstvo, pristojno za ekonomsko demokracijo ali izvajalci, izbrani z javnim razpisom, ki ga izvede pristojno ministrstvo.

(3) Če se sredstva za ukrepe iz prvega odstavka tega člena dodeljujejo na podlagi javnega razpisa, mora prijavitelj na javni razpis in v primeru projektne partnerstva vsak projektni partner izpolnjevati naslednje splošne pogoje, ki so podrobneje navedeni v javnem razpisu:

1. je pravna oseba javnega ali zasebnega prava s sedežem v Republiki Sloveniji;
2. ima odprt transakcijski račun, ki je vpisan v register transakcijskih računov pri Agenciji Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve;
3. ni v stečajnem postopku, postopku prenehanja, postopku prisilne poravnave ali v postopku likvidacije;
4. ima poravnane vse zapadle davke in druge obvezne dajatve v Republiki Sloveniji, zapadle do vključno zadnjega dneva v mesecu pred rokom, določenim za oddajo prijave na javni razpis, oziroma nima neporavnanih obveznosti v višini 50 eurov ali več in je predložil vse obračune davčnih odtegljajev za dohodke iz delovnega razmerja za zadnjih pet let do dneva oddaje prijave;
5. ni bil pravnomočno obsojen zaradi kaznivega dejanja v zvezi s svojim poklicnim ravnanjem.

(4) Kadar je glede na predmet, cilje in namen posameznega javnega razpisa to potrebno, se lahko v javnem razpisu navedejo še dodatni pogoji, ki jih mora izpolnjevati prijavitelj in v primeru projektne partnerstva vsak projektni partner.

(5) Merila za ocenjevanje vlog se nanašajo predvsem na ustreznost in izvedljivost projekta, usposobljenost za izvedbo projekta in druga merila, določena glede na namen in cilj javnega razpisa.

(6) Merila za ocenjevanje vlog iz prejšnjega odstavka morajo biti skladna s tem zakonom, ciljem in namenom posameznega javnega razpisa.

(7) Za določitev pravil postopka in način dodeljevanja sredstev se uporabljajo predpisi, ki urejajo javne finance.

14. člen

(upravičenost do drugih ukrepov)

Lastniška zadruga je pod enakimi pogoji kot zadruge, ustanovljene na podlagi zakona, ki ureja zadruge, upravičena do ukrepov gospodarske politike, posebnih ugodnosti in državnih pomoči na podlagi zakona, ki ureja zadruge.

3. Članstvo v lastniški zadrugi

15. člen

(članstvo v lastniški zadrugi)

(1) Član lastniške zadruge je lahko fizična oseba, ki je delavec matične družbe in je vplačal obvezni delež.

(2) Zadružna pravila lahko kot pogoj za članstvo določijo določeno obdobje zaposlitve v matične družbe pred včlanitvijo, ki pa ne sme biti daljše od 12 mesecev.

(3) Zadružna pravila ne smejo določati drugih pogojev za članstvo v lastniški zadrugi, razen pogojev določenih v tem členu.

(4) Članstvo delavca v lastniški zadrugi je lahko zavrnjeno le v primeru neizpolnjevanja pogojev, določenih v tem členu.

(5) Pravice iz naslova članstva pridobi član z vplačilom obveznega deleža.

(6) Članstvo ni prenosljivo na drugo osebo in ne more biti predmet dedovanja.

16. člen

(prenehanje članstva)

(1) Članstvo v lastniški zadrugi preneha s smrtjo, prenehanjem delovnega razmerja člana v matični družbi, z izključitvijo, s prenehanjem lastniške zadruge ali prostovoljnim izstopom.

(2) Izključitev iz lastniške zadruge je možna le zaradi neplačila obveznega deleža ali neplačila druge dospele obveznosti.

(3) V primeru prenehanja članstva se članu izplača vrednost njegovega obveznega deleža, valoriziranega skladno z internimi pravili zadruge, izračunane na dan prenehanja članstva. V primeru prostovoljnega izstopa iz lastniške zadruge, se članu izplača le nevalorizirana vrednost vplačanega obveznega deleža, kar pomeni, da se mu izplača največ nominalna vrednost obveznega deleža, razen če je na osnovi podlage za valorizacijo vrednost obveznega deleža nižja.

III. ORGANI LASTNIŠKE ZADRUGE

1. Skupne določbe

17. člen

(organi lastniške zadruge)

(1) Lastniška zadruga ima občni zbor vseh članov, nadzorni odbor ali preglednika in predsednika ali upravni odbor.

(2) Lastniška zadruga, ki ima manj kot 50 članov, ima preglednika ali nadzorni odbor. Lastniška zadruga, ki ima 50 in več članov, ima nadzorni odbor.

(3) Lastniška zadruga, ki ima manj kot 50 članov, ima predsednika ali upravni odbor. Lastniška zadruga, ki ima 50 in več članov, ima upravni odbor.

18. člen
(nezdružljivost funkcij)

(1) Poslovodja oziroma član organa upravljanja matične družbe ne more opravljati funkcije predsednika ali člana upravnega odbora ali biti preglednik ali član v nadzornem odboru lastniške zadruge.

(2) Delničar oziroma družbenik matične družbe, ki ima v lasti najmanj 25 odstotkov vrednosti ali števila delnic ali deležev v kapitalu, upravljanju ali nadzoru oziroma glasovalnih pravic v matične družbe, ne more biti predsednik lastniške zadruge.

19. člen
(prejemki članov organov lastniške zadruge)

Politiko in višino prejemkov članov organov lastniške zadruge oblikuje in potrjuje občni zbor lastniške zadruge z navadno večino navzočih in zastopanih članov lastniške zadruge.

2. Občni zbor

20. člen
(občni zbor)

(1) Najvišji organ lastniške zadruge je občni zbor članov lastniške zadruge.

(2) Poleg zadev, o katerih občni zbor odloča skladno z zakonom, ki ureja zadruge, odloča tudi o:

- glasovanju lastniške zadruge na skupščini matične družbe,
- pridobivanju kapitalske naložbe v primerih, ko vrednotenje pridobljenega deleža presega vrednotenje iz 32. člena tega zakona.

21. člen
(sklic občnega zbora pred skupščino)

Predsednik lastniške zadruge ali upravni odbor mora sklicati občni zbor po izteku poslovnega leta matične družbe in sicer pred skupščino matične družbe, na kateri bo obravnavano letno poročilo ter pred vsako skupščino matične družbe.

22. člen
(odločanje)

(1) Vsak član lastniške zadruge ima pri glasovanju en glas.

(2) Poleg sklepov, ki jih določa zakon, ki ureja zadruge, občni zbor z najmanj dvotretjinsko večino glasov vseh članov sprejema tudi sklepe o:

- obremenitvi kapitalske naložbe,
- spremembi zadružnih pravil,

- spremembi internih pravil lastniške zadruga,
- prenehanju ali prestrukturiranju lastniške zadruga.

(3) Občni zbor z najmanj tričetrtinsko večino glasov vseh članov sprejema sklepe o odsvojitvi kapitalske naložbe lastniške zadruga.

(4) Zadružna pravila lahko določijo višjo zahtevano večino glasov.

(5) Lastniška zadruga sme kapitalsko naložbo obremeniti izključno za namen nadaljnega pridobivanja kapitalske naložbe.

3. Upravni odbor in nadzorni odbor

23. člen (število članov)

- 1) Upravni in nadzorni odbor imata po vsaj tri člane.
- 2) Član nadzornega in upravnega odbora je lahko fizična oseba, ki ni član lastniške zadruga.

IV. PREMOŽENJE LASTNIŠKE ZADRUGE

1. Obvezni delež

24. člen (višina in vplačilo obveznega deleža)

- (1) Obvezni delež v lastniški zadrugi ne sme presegati 300 eurov.
- (2) Obvezni delež se vplača v denarnem znesku.
- (3) Vsak član lastniške zadruga lahko vpiše le en obvezni delež.

25. člen (nedeljivost in neprenosljivost vplačanih obveznih deležev)

(1) Obvezni deleži članov v lastniški zadrugi so neprenosljivi, neodtujljivi in se jih ne da obremeniti.

(2) V primeru smrti člana je dedič upravičen do izplačila vrednosti obveznega deleža, valoriziranega v skladu z internimi pravili lastniške zadruga, ki ureja izplačilo valoriziranega obveznega deleža ob izstopu.

3. Viri sredstev za delovanje lastniške zadruga

26. člen (posebni viri financiranja lastniške zadruga)

Lastniška zadruga se lahko financira tudi s prispevkom matične družbe, namenski posojili, spodbudami države ter iz drugih javnih sredstev.

27. člen
(pogodba o prispevku matične družbe)

(1) Matična družba in lastniška zadruga lahko skleneta pogodbo o prispevku družbe.

(2) Pogodba o financiranju mora biti sklenjena v pisni obliki in mora vsebovati naslednje bistvene sestavine:

- višino vplačil matične družbe,
- namene, za katere se lahko sredstva porabljajo,
- intervale vplačil matične družbe (na primer mesečno, četrtno, letno),
- objektivne pogoje, v katerih se lahko vplačevanje matične družbe v lastniško zadrugo delavcev začasno prekine oziroma začasno spremeni.

(3) Matična družba in lastniška zadruga lahko imata sočasno sklenjeno le eno pogodbo o prispevku družbe.

(4) Financiranje na podlagi pogodbe o prispevku družbe v tekočem poslovnem letu ne sme presegati zmnožka deleža kapitalske naložbe v osnovnem kapitalu matične družbe, ki je že v lasti lastniške zadruge, in EBITDA matične družbe v preteklem poslovnem letu, pri čemer se pri izračunu odstotka lastništva lastniške zadruge ne upoštevajo lastne delnice oziroma lastni deleži v matični družbi.

(5) Pogodbo mora na predlog poslovodstva potrditi skupščina matične družbe, ki mora potrditi tudi vsakoletno višino izplačila.

(6) Za namene financiranja lastniške zadruge matična družba ne sme zmanjševati števila delavcev, zniževati osnovnih plač ter z delavci sklepati pogodb o zaposlitvi za določen čas ali pogodb civilnega prava.

(7) Sredstva, pridobljena na podlagi tega člena, lahko lastniška zadruga uporablja po naslednjem prednostnem vrstnem redu:

- za poplačilo dolga iz naslova pridobitve kapitalske naložbe v matični družbi,
- za oblikovanje obveznih rezerv ter
- za delitev presežka članov v času zaposlitve in izplačila članom ob izhodu.

(8) Sredstva, ki jih matično podjetje lastniški zadrugi izplača na podlagi pogodbe o prispevku družbe, za matično družbo predstavljajo strošek dela.

(9) V primeru mirovanja statusa lastniške zadruge pravice in obveznosti iz pogodbe o prispevku matične družbe mirujejo.

28. člen
(posojilo)

(1) Lastniška zadruga lahko pridobi posojilo.

(2) Lastniška zadruga sme sredstva, pridobljena s posojilom, uporabiti le za namen pridobivanja kapitalske naložbe v matični družbi in za poplačilo valorizirane vrednosti na osebnih kapitalskih računih.

(3) Ne glede na določbe zakona, ki ureja gospodarske družbe, ki urejajo fiktivne posle, se posojilo, ki ga najame lastniška zadruga od matične družbe, ne šteje kot fiktivni posel in ni nična.

4. Namenska uporaba premoženja

29. člen

(prepoved nenamenske uporabe premoženja)

Lastniška zadruga sme premoženje uporabljati le za namen, za katerega je bila ustanovljena.

5. Obvezna rezerva

30. člen

(višina obvezne rezerve)

Ne glede na določbe zakona, ki ureja zadruge, lastniška zadruga oblikuje obvezne rezerve v višini najmanj 5 odstotkov doseženega letnega presežka. Ko višina obvezne rezerve preseže vrednost 10 odstotkov vrednosti vplačanih obveznih deležev, lahko lastniška zadruga preneha odvajati dodatne deleže dobička in sredstev z naslova prispevka matične družbe za oblikovanje obvezne rezerve.

V. PRIDOBIVANJE KAPITALSKE NALOŽBE

31. člen

(izjeme v zvezi s pridobivanjem kapitalske naložbe in odkupna cena)

(10) Če z zadružnimi pravili ni drugače določeno, sme upravni odbor brez soglasja ali potrditve občnega zbora, pridobivati kapitalsko naložbo v matični družbi:

- če je nabavna vrednost kapitalske naložbe lastniške zadruge nižja ali enaka sorazmernemu delu knjigovodske vrednosti matične družbe;
- če je nabavna cena deleža določena glede na proporcionalno vrednost kapitala izkazano iz bilance stanja (zadnja objavljena bilanca).

(11) Če prodajna oz. nabavna vrednost kapitalske naložbe lastniške zadruge odstopa od pogojev iz prejšnjega odstavka, se izvede cenitev, ki jo opravi pooblaščen ocenjevalec vrednosti podjetij. Cenitev mora potrditi lastniška zadruga.

(12) Lastniška zadruga kapitalske naložbe ne sme pridobivati v primeru iz 7. člena zakona. Prepoved pridobivanja kapitalske naložbe velja ves čas prepovedi poslovanja ali mirovanja statusa lastniške zadruga.

VI. INTERNI RAČUNI ČLANOV LASTNIŠKE ZADRUGE

32. člen

(interni računi lastniške zadruge)

- (1) Lastniška zadruga vodi naslednje interne račune:
- prehodni račun, ki beleži vrednost, ki odraža dolg lastniške zadruge iz naslova pridobitve kapitalske naložbe v matični družbi (dolg iz naslova kupnine, dolg iz naslova posojila za namen plačila kupnine) in dolg iz naslova valorizirane vrednosti obveznih deležev nekdanjih članov lastniške zadruge;
 - osebni kapitalski račun, ki beleži valorizirano vrednost obveznega deleža posameznega člana;
 - kolektivni kapitalski račun, predstavlja kolektiviziran del vrednosti kapitalske naložbe, ki zmanjšuje kapitalska upravičenja članov do lastniške zadruge z namenom zagotavljanja vzdržnosti notranjega lastništva in beleži vrednost, ki se ne beleži na osebnih kapitalskih računih.
- (2) Delež kolektivnega kapitalskega računa in delež osebnega kapitalskega računa se določi z internimi pravili lastniške zadruge.
- (13) Seštevek vrednosti prehodnega računa, osebnega kapitalskega računa in kolektivnega kapitalskega računa je enak:

$$PR + KKR + \sum OKR = \alpha \cdot NVSi + (\text{odkupna cena} - \beta \cdot NVSt) + \text{druga sredstva} - \text{druge obveznosti}$$

Pri tem je:

- PR – prehodni kapitalski račun;
- KKR – kolektivni kapitalski račun;
- OKR – osebni kapitalski račun;
- $\alpha \cdot NVSi$ – knjigovodska vrednost matične družbe, kot jo izkazuje zadnje objavljeno letno poročilo, ki ga izkazuje vrednost kapitala na bilanci stanja matične družbe ali seštevek neto vrednosti sredstev v konsolidirani skupini (pri vseh odvisnih družbah), pomnožena z deležem kapitalske naložbe lastniške zadruge (0-100 odstotkov);
- odkupna cena – $\beta \cdot NVSt$ – nominalna vrednost, ki predstavlja razliko med nakupno ceno kapitalske naložbe in knjigovodsko vrednostjo matične družbe, ki ga izkazuje vrednost kapitala na bilanci stanja matične družbe ali seštevek neto vrednosti sredstev v konsolidirani skupini (pri vseh odvisnih družbah), pomnožena z odkupljenim deležem kapitalske naložbe (0-100 odstotkov).

- (14) Pravila vodenja internih računov se določijo z internimi pravili lastniške zadruge.

33. člen

(odpis vrednosti prehodnega računa)

- (1) Ob vsakem plačilu dolga lastniške zadruge iz naslova pridobitve kapitalske naložbe v matični družbi, se vrednost na prehodnem kapitalskem računu zmanjša.
- (2) Ob vsakokratnem zmanjšanju vrednosti na prehodnem kapitalskem računu, se na osebne kapitalske račune in na kolektivni kapitalski račun, skladno z internimi pravili

lastniške zadruge, ki določajo delež posamičnega kapitalskega računa, pripiše vrednost, ki se izračuna po enačbi:

$$\Delta PR = \Delta \sum OKR + \Delta KKR$$

Pri tem je:

ΔPR – zmanjšanje dolga na prehodnem računu;

$\Delta \sum OKR$ – povišanje vrednosti na osebnih kapitalskih računih;

ΔPR – povišanje vrednosti na kolektivnem kapitalskem računu.

(3) Vrednost, ki se pripisuje na osebne kapitalске račune posamičnih članov lastniške zadruge delavcev, je določena z merilom distribucije, ki je določeno z internimi pravili lastniške zadruge.

34. člen

(pripis vrednosti zaradi spremembe knjigovodske vrednosti)

Ob spremembi knjigovodske vrednosti matične družbe, se na osebne kapitalске račune in na kolektivni kapitalski račun, skladno z internimi pravili lastniške zadruge, pripiše vrednost spremembe, ki se izračuna po enačbi:

$$\Delta NVS_i * \alpha$$

Pri tem je:

ΔNVS_i – razlika med knjigovodsko vrednostjo matične družbe glede na zadnje objavljeno letno poročilo matične družbe in knjigovodsko vrednostjo matične družbe glede na predzadnje objavljeno letno poročilo;

α - delež kapitalске naložbe v matični družbi glede na celoten kapital matične družbe.

35. člen

(izplačila članom in prerazporejanje vrednosti)

(1) Denarna sredstva, ki na letni ravni ostanejo lastniški zadrugi po plačilu obveznosti iz naslova najetih posojil ali drugih dolgov in oblikovanju obveznih rezerv, lahko lastniška zadruga uporabi za delitev presežka članov v času zaposlitve in izplačila članom ob izhodu.

(2) Dinamika izplačil članom v času zaposlitve in izplačil članov ob izhodu, kot jih izkazujejo osebni kapitalski računi, ki so podlaga za valorizacijo obveznega deleža, se določi z internimi pravili lastniške zadruge.

(3) Vsa izplačila članom v času zaposlitve in izplačila članom ob izhodu ter prerazporejanje vrednosti se izvajajo skladno z internimi pravili lastniške zadruge in z določbami tega poglavja, razen izplačil, ki se vežejo na odpovedi prostovoljnih deležev.

(4) Vsa izplačila članom v času zaposlitve in izplačila članom ob izhodu, kot jih izkazujejo osebni kapitalski računi, ki so podlaga za valorizacijo obveznega deleža, se izvajajo upoštevajoč najstarejše pripise vrednosti na osebne kapitalске račune po FIFO metodi vrednotenja in sicer do porabe razpoložljivih denarnih sredstev.

(5) Skupna vrednost, ki je bila izplačana članom in nekdanjim članom, se razporedi na osebne kapitalske račune članov skladno z merili distribucije, določenim z internimi pravili lastniške zadruga.

(6) Valorizirana vrednost osnovnega vložka se članu lastniške zadruga, ki mu preneha članstvo, določi na dan prenehanja članstva.

(7) Ne glede na določbe prejšnjih odstavkov, lahko člani lastniške zadruga sklenejo, da se sredstva, ki bi bila namenjena delitvi presežka članov v času zaposlitve in izplačilom članom ob izhodu, zadržijo za namene nadaljnega pridobivanja kapitalske naložbe v matični družbi.

36. člen

(pravila pripisovanja vrednosti)

(1) Vrednost se na osebne kapitalske račune pripisuje skladno z merilom distribucije, ki določa razmerja pripisov na posamične osebne kapitalske račune.

(2) Merilo distribucije se določi z internimi pravili lastniške zadruga in ne sme presegati razmerja 1 : 8.

(4) V primeru objektivnih razlogov (na primer zaposlitev za krajši delovni čas, začetek ali prenehanje zaposlitve sredi poslovnega leta in podobno) sme merilo distribucije presegati razmerje iz prejšnjega odstavka.

(5) Vsak pripis vrednosti na osebni kapitalski račun mora vsebovati informacijo o datumu pripisa vrednosti.

VII. POSEBNE DAVČNE SPODBUDE

1. Davčne spodbude za pravne osebe

37. člen

(način uveljavljanja)

Davčne spodbude po tem zakonu zavezanci po Zakonu o davku od dohodkov pravnih oseb (v nadaljnjem besedilu: ZDDPO-2) uveljavljajo v posebni prilogi obračuna davka od dohodkov pravnih oseb po Pravilniku o davčnem obračunu davka od dohodkov pravnih oseb.

38. člen

(davčna obravnava plačil na podlagi pogodbe o prispevku družbe)

Ne glede na določbe zakona, ki ureja davek od dohodkov pravnih oseb, se plačila matične družbe lastniški zadrugi na podlagi pogodbe o prispevku matične družbe štejejo za davčno priznan odhodek matične družbe do višine, določene v četrtem odstavku 27.

člena tega zakona, pri tem ne sme priti do dvojnega ali večkratnega priznavanja tega stroška ali odhodka.

39. člen
(davčna olajšava lastniške zadruga)

Ne glede na določbe zakona, ki ureja davek od dohodkov pravnih oseb, lastniška zadruga lahko uveljavlja zmanjšanje davčne osnove v višini 100 % prihodkov financiranja s strani matične družbe, če jih uporabi za namen in v skladu s tem zakonom, vendar največ v višini davčne osnove, pri čemer se omejitev iz 63. člena ZDDPO-2 za olajšavo iz tega člena ne upošteva.

40. člen
(odsvojitev lastniških deležev)

V zvezi s prodajo deleža v matični družbi se v zvezi s transakcijami prodaje tega deleža ne uporabljajo določbe 17. člena ZDDPO-2 o ugotavljanju prihodkov in odhodkov zavezanca.

41. člen
(izključitev davčnih ugodnosti po drugih predpisih)

Matična družba, v kateri ima delež lastniška zadruga, za delavca, člana lastniške zadruga delavcev, v času članstva v lastniški zadrugi ne more koristiti posebnih davčnih ugodnosti po zakonu, ki ureja udeležbo delavcev pri dobičku.

42. člen
(vračilo davčne olajšave s strani lastniške zadruga)

(1) Če lastniška zadruga proda kapitalsko naložbo v matični družbi, mora lastniška zadruga v letu odsvojitve kapitalske naložbe v matični družbi povečati davčno osnovo v višini zneska davčne olajšave, ki je v skladu z 39. členom tega zakona predhodno zmanjševal davčno osnovo v vsakem posameznem davčnem obdobju v preteklih 10. davčnih obdobjih.

(2) Prejšnji odstavek tega člena se uporabi tudi v primeru prepovedi poslovanja lastniške zadruga ali odvzemu statusa lastniške zadruga skladno z 11. členom tega zakona.

(3) V primeru iz prvega in drugega odstavka tega člena lastniška zadruga do plačila zneska davka zaradi vračila davčne olajšave po prvem odstavku tega člena ne sme namenjati sredstev za izplačila članom ali bivšim članom.

(4) Ne glede na zakon, ki ureja davčni postopek, se davčni nadzor lahko nanaša na davčna obdobja, določena v prvem odstavku tega člena.

2. Davčne spodbude za fizične osebe

43. člen
(davčna obravnava dobička iz kapitala)

(1) Ne glede na določbe zakona, ki ureja dohodnino, se za vrednost deleža v matični družbi ob odsvojitvi, ki ga fizična oseba odsvoji lastniški zadrugi, v primeru, če je v prodajni ali drugi pogodbi navedena vrednost deleža ob odsvojitvi nižja od primerljive tržne cene deleža ob odsvojitvi, šteje v pogodbi navedena vrednost deleža ob odsvojitvi. Če je iz pogodbe razvidna vrednost deleža v matični družbi za več kot 30 odstotkov nižja od primerljive tržne cene deleža ob odsvojitvi, se za vrednost deleža v matični družbi šteje 70 odstotkov primerljive tržne cene deleža v matični družbi ob odsvojitvi.

(2) Pozitivna davčna osnova od dobička, doseženega z odsvojitvijo deleža v matični družbi, ki ga fizična oseba odsvoji lastniški zadrugi, ugotovljena po zakonu, ki ureja dohodnino, se zniža za 20%.

44. člen
(davčna obravnava izplačil delavcem)

Pripis vrednosti na osebni kapitalski račun člana lastniške zadruge se ne šteje za dohodek po zakonu, ki ureja dohodnino, ter za dohodek, od katerega se plačujejo prispevki za socialno varnost.

45. člen
(davčna obravnava izplačil lastniške zadruge delavcu članu lastniške zadruge)

(1) Izplačila lastniške zadruge članu lastniške zadruge v času zaposlitve v matični družbi (delitev presežka članom) se obdavčijo kot dividenda na podlagi zakona, ki ureja dohodnino.

(2) Izplačila lastniške zadruge članu lastniške zadruge zaradi prenehanja članstva v lastniški zadrugi, zmanjšana za vplačilo člana lastniške zadruge v lastniško zadrugo v skladu s 24. členom tega zakona, se obdavčijo kot dividenda na podlagi zakona, ki ureja dohodnino. Če je dogovorjeno obročno izplačevanje izplačil, se vplačilo člana lastniške zadruge v lastniško zadrugo porazdeli med obroke sorazmerno njihovi višini.

(3) Ne glede na zakon, ki ureja dohodnino, se stopnja dohodnine od izplačil iz prejšnjega odstavka, razen v primerih iz četrtega odstavka tega člena in v primerih likvidacije lastniške zadruge, razen v primerih iz sedmega odstavka 6. člena tega zakona, znižuje vsakih pet let od vstopa člana v lastniško zadrugo in znaša po dopolnjenih:

- petih letih od vstopa: 20 odstotkov;
- desetih letih od vstopa: 15 odstotkov;
- 15 letih od vstopa: 0 odstotkov.

(4) Ne glede na drugi odstavek tega člena se za namene obdavčitve z dohodnino šteje, da je izplačilo iz drugega odstavka tega člena nastalo tudi v trenutku prenehanja statusa

lastniške zadruge v skladu z 11. členom tega zakona ter prostovoljnega prenehanja statusa lastniške zadruge, razen v primeru iz sedmega odstavka 6. člena tega zakona. Vrednost izplačila se določi po pravilih, ki se uporabljajo za določitev vrednosti zaradi prenehanja članstva v lastniški zadrugi.

(5) V primerih iz prejšnjega odstavka se ne glede na zakon, ki ureja dohodnino:

- za nabavno vrednost deleža v subjektu, ki nima statusa lastniške zadruge, šteje vrednost izplačila, ugotovljena v skladu s prejšnjim odstavkom tega člena, ki delavcu ob prenehanju statusa lastniške zadruge ni bila izplačana v denarju,
- za čas pridobitve deleža v subjektu, ki nima statusa lastniške zadruge, šteje čas prenehanja statusa lastniške zadruge v skladu s prejšnjim odstavkom tega člena.

46. člen

(izključitev davčnih ugodnosti po drugih predpisih)

Delavec, član lastniške zadruge delavcev, v času članstva v lastniški zadrugi ne more koristiti naslednjih posebnih davčnih obravnav dohodka, ki ga izplača delodajalec, ki se po tem zakonu šteje za matično družbo, in s tem delodajalcem povezana oseba kot je določena po zakonu, ki ureja davek od dohodkov pravnih oseb:

- posebno vrednotenje bonitete, zagotovljene v obliki zagotovljene pravice do nakupa oziroma pridobitve delnic ali deležev, po zakonu, ki ureja dohodnino,
- posebne davčne obravnave za delavce inovativnih zagonskih podjetij po zakonu, ki ureja dohodnino, in
- olajšav pri dohodnini in prispevkih za socialno varnost po zakonu, ki ureja udeležbo delavcev pri dobičku.

VIII. EVIDENCA ČLANOV

47. člen

(posredovanje informacij lastniški zadrugi)

Matična družba je lastniški zadrugi dolžna zagotoviti vse podatke, ki jih potrebuje za namen preverjanja izpolnjevanja pogojev za članstvo v zadrugi in določitev meril distribucije. Matična družba lastniški zadrugi zagotavlja informacije o:

- številu delavcev, ki izpolnjujejo pogoje za članstvo v lastniški zadrugi delavcev;
- v primeru podaje pristopne izjave, podatek ali delavec izpolnjuje pogoje za članstvo,
- podatke o najnižji, najvišji in povprečni plači.

IX. REGISTER LASTNIŠKIH ZADRUG

48. člen

(register lastniških zadrug)

Pristojno ministrstvo vodi register lastniških zadrug, ki vsebuje naslednje podatke:

- naziv in firmo lastniške zadruga,
- skrajšano ime lastniške zadruga,
- naziv in firma matičnega podjetja, v katerem ima ali bo lastniška zadruga pridobivala kapitalsko naložbo,
- datum pridobitve statusa lastniške zadruga,
- informacijo o izpolnjevanju pogojev in omejitev iz zakona,
- informacijo o tem, da je zadruga v preteklem koledarskem letu izpolnjevala pogoj iz druge in tretje alineje drugega odstavka 6 člena,
- informacijo o mirovanju statusa in datum začetka mirovanja statusa.

X. NADZOR NAD IZVAJANJEM ZAKONA

49. člen

(nadzor nad izvajanjem zakona)

Nadzor nad izvajanjem določb tega zakona opravlja pristojno ministrstvo, nadzor nad izvajanjem določb VIII. poglavja pa Finančna uprava Republike Slovenije.

XI. KAZENSKÉ DOLOČBE

50. člen

(kazenske določbe)

- (1) Z globo 2.000 do 10.000 evrov se kaznuje pravna oseba, ki:
- na račun financiranja lastniške zadruga delavcev zmanjša število delavcev, odpusti delavca, zniža osnovne plače ali z delavci sklène pogodbe o zaposlitvi za določen čas ali pogodbe civilnega prava (četrti odstavek 27. člena tega zakona);
 - sklène pogodbo o prispevku matične družbe v nasprotju s 27. členom tega zakona.

(2) Z globo od 120 do 500 evrov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe.

(3) Za prekršek iz tega člena se sme v hitrem postopku izreči globa tudi v znesku, ki je višji od najnižje predpisane globe, vendar znotraj razpona, določenega v tem členu.

XII. KONČNA DOLOČBA

51. člen

(začetek veljavnosti)

Ta zakon začne veljati ...

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. členu:

S 1. členom se določa vsebina Zakona o lastniški zadrugi delavcev, katerega namen je vzpostavitev pravnega okvira za pridobivanje kapitalske naložbe v gospodarski družbi, v imenu vsakokratnih delavcev gospodarske družbe, in sicer na posreden način, preko vmesne pravne osebe – lastniške zadruge – z namenom zagotovitve dolgoročne in stabilne udeležbe delavcev v lastništvu gospodarskih družb, v katerih so zaposleni.

Zakon vzpostavlja pravno podlago, ki omogoča ustanovitev lastniške zadruge izključno za namen pridobivanja, upravljanja in razpolaganja s kapitalsko naložbo lastniške zadruge ter zagotavljanje pravic, ki izhajajo iz naslova članstva v lastniški zadrugi. Poleg tega ponuja dodatno in regulirano možnosti lastniškega nasledstva, ki zagotavlja dolgoročno in stabilno udeležbo delavcev v lastništvu gospodarskih družb ter odgovor na potrebe gospodarstva in lokalnih skupnosti po pogojih za zagotavljanje stabilnosti in trajnosti delovanja gospodarskih družb v slovenski lasti.

K 2. členu:

S členom se opredeljujejo pogoji za uporabo zakona. Ta zakon se uporablja za pridobivanje kapitalske naložbe lastniške zadruge v pravni osebi, ki je na podlagi zakona, ki ureja gospodarske družbe, organizirana kot družba z omejeno odgovornostjo, delniška družba ali evropska delniška družba. Ostale oblike (d.n.o. ali k.d.) za ta način lastništva niso primerne, ker bi v primeru tega lastniškega modela lahko posledično prišlo do izgube celotnega akumuliranega premoženja (poleg vrednosti kapitalske naložbe v matični družbi, bi se tam lahko na dolgi rok akumulirala tudi druga sredstva).

Nadalje je določeno, da kapitalske naložbe na podlagi tega zakona ni mogoče pridobivati v pravni osebi, ki opravlja dejavnost holdingov, ker bi v tem primeru lahko prišlo do različnih obvodov, tudi skritega managerskega odkupa, in da se določbe tega zakona uporabljajo za zadrugo, ki ima status lastniške zadruge in je vpisana v register lastniških zadrug.

K 3. členu:

S členom se določa smiselna uporaba zakona, ki ureja zadruge. Zakon o lastniški zadrugi ureja le tista vprašanja, glede katerih ureditev odstopa od ureditve v zakonu, ki ureja zadruge, oziroma glede katerih je ureditev v zakonu, ki ureja zadruge neprimerna. Za vsa vprašanja, ki jih ta zakon ne ureja drugače, se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ure zadruge.

K. 4. členu:

S 4. členom se opredeljujejo izrazi, ki so uporabljeni v zakonu. Poleg ostalih pojmov so posebej opredeljeni naslednji pojmi, ki so specifični za ta zakon in se uvajajo na novo:

Družba s kapitalsko naložbo lastniške zadruge (v nadaljnjem besedilu: matična družba) za namen tega zakona, je gospodarska družba, v kateri ima, ali bo kapitalsko naložbo pridobivala lastniška zadruga. Matična družba je poenostavljen izraz za družbo, ki ustanavlja lastniško zadrugo, oziroma je v delni ali popolni lasti lastniške zadruge.

Kapitalska naložba lastniške zadruga za namen tega zakona je delež po zakonu, ki ureja gospodarske družbe, ki ga ima ali ga bo pridobila lastniška zadruga v družbi s kapitalsko naložbo zadruga.

Lastniška zadruga je zadruga, katere ustanovitelji in člani so delavci matične družbe, in ima status lastniške zadruga.

Pogodba o prispevku družbe je pogodba, ki jo skleneta lastniška zadruga in matična družba, s katero se določi prispevek matične družbe lastniški zadrugi, s katero se zagotavlja nagrajevanje delavcev po tem zakonu.

Knjigovodska vrednost je neto vrednost sredstev oz. vrednost kapitala na bilanci.

Valorizirana vrednost pomeni vrednost obveznega deleža, določeno skladno s VI. poglavjem tega zakona. V okviru navedenega poglavja valorizirana vrednost pomeni določanje vrednosti deleža posameznega člana lastniške zadruga glede na celotno vrednost na njegovem osebnem kapitalskem računu.

K 5. členu:

S tem členom se opredeljuje namen ustanovitve lastniške zadruga. Lastniška zadruga je zamejena z namenom ustanovitve in dejavnostjo, ki jo lahko opravlja. Lastniška zadruga je ustanovljena izključno z namenom pridobivanja, upravljanja in razpolaganja s kapitalsko naložbo lastniške zadruga ter zagotavljanja pravic, ki izhajajo iz naslova članstva v lastniški zadrugi in s tem zagotavljanja dolgoročne in stabilne udeležbe delavcev matične družbe v lastništvu.

Zaradi zagotavljanja, da bo lastniška zadruga kumulativno uresničevala le naštete namene, se določa tudi, da sme lastniška zadruga imeti kapitalsko naložbo le v eni družbi iz prvega odstavka 2. člena tega zakona.

Določa tudi, da za namen iz prvega odstavka tega člena lahko sočasno obstaja le ena lastniška zadruga, ki ima v delež v matični družbi.

K 6. členu:

6. člen ureja status lastniške zadruga, ki ga zadruga po tem, ko poda vlogo na pristojno ministrstvo, pridobi, če izpolnjuje taksativno naštete pogoje. Izpolnjevanje pogojev dokazuje s priloženimi dokazili, kot je določeno v omenjenem členu. Ker gre pri tovrstnem lastniškem modelu za široko shemo udeležbe v lastništvu, ki je odprta za vse zaposlene v matični družbi, v kateri lastniška zadruga pridobiva kapitalsko naložbo, mora biti v lastniško zadrugo v tekočem koledarskem letu vsaj 6 mesecev včlanjenih več kot 75 odstotkov vseh delavcev, ki izpolnjujejo pogoje za članstvo v lastniško zadrugo, v nobenem mesecu koledarskega leta pa ne sme biti vključenih manj kot 50 odstotkov vseh delavcev, ki izpolnjujejo pogoje za članstvo. Če je lastniška zadruga poslovala le del tekočega leta, se šteje, da izpolnjuje pogoj iz prejšnjega odstavka, če je vanjo vsaj mesec dni v tekočem poslovnem letu vključenih vsaj 75 odstotkov delavcev, ki izpolnjujejo pogoje za članstvo.

Zakon z namenom uresničevanja ciljev in namenov zakona določa tudi najmanjše število članov lastniške zadruga, ki je omejeno na število pet in vključuje tako delavce kot poslovodstvo matične družbe. Ker je lastniška zadruga ustanovljena izključno z namenom pridobivanja, upravljanja in razpolaganja s kapitalsko naložbo lastniške zadruga ter zagotavljanja pravic, ki izhajajo iz naslova članstva v lastniški zadrugi in s tem zagotavljanja dolgoročne in stabilne udeležbe delavcev

matične družbe v lastništvu, je odgovornost članov za obveznosti zadruga po zadružnih pravilih izključena.

K 7. členu:

7. člen ureja mirovanje statusa lastniške zadruga, ki nastopi, ko delež članstva lastniške zadruga v letu, za katero poroča pristojnemu ministrstvu, ne dosega več ravni, določene v šestem odstavku 6. člena tega zakona, in sicer, ko je bilo v lastniško zadruga manj kot 6 mesecev včlanjenih več kot 75 odstotkov vseh delavcev, ki izpolnjujejo pogoje za članstvo in če je bilo v lastniško zadruga v katerem mesecu tekočega koledarskega leta vključenih manj kot 50 odstotkov vseh delavcev, ki izpolnjujejo pogoje za članstvo.

Mirovanje nastopi z dnem, ko pristojno ministrstvo ugotovi neizpolnjevanje pogoja. V času mirovanju statusa lastniška zadruga ne pridobivati novih kapitalskih naložb v matični družbi. Če lastniška zadruga v dveh letih od ugotovitve neizpolnjevanja pogoja iz šestega odstavka prejšnjega člena še vedno ne izpolnjuje teh pogojev, se ji status odvzame.

K 8. členu:

8. člen ureja poročanje lastniške zadruga o izpolnjevanju pogojev iz 6. člena, in sicer mora lastniška zadruga o izpolnjevanju pogojev poročati pristojnemu ministrstvu najkasneje do 31. januarja tekočega leta za preteklo koledarsko leto. Hkrati mora pristojnemu ministrstvu najkasneje v roku 30 dni sporočiti vsako spremembo, ki bi lahko pomenila neizpolnjevanje pogojev za status lastniške zadruga, in se odzvati na morebitni poziv pristojnega ministrstva glede poročanja o izpolnjevanju pogojev po tem zakonu.

K 9. členu:

V tem členu so taksativno našteje priloge, ki jih mora lastniška zadruga priložiti k vlogi za pridobitev statusa lastniške zadruga. V primeru izpolnjevanja pogojev iz 6. člena tega člena in v primeru, da ne obstajajo druge omejitve iz tega zakona, pristojno ministrstvo izda odločbo o podelitvi statusa lastniške zadruga. Na podlagi pravnomočne odločbe o podelitvi statusa pristojno ministrstvo lastniško zadruga vpiše v evidenco lastniških zadrug ter posreduje odločbo registrskemu organu, ki pri firmi zadruga vpiše firmo »lastniška zadruga delavcev« ali »l.z.d.«.

K 10. členu:

S tem členom se določa pridobitev statusa lastniške zadruga, ki nastopi z vpisom »lastniška zadruga delavcev« ali »l.z.d.« pri firmi zadruga v register. Vpis mora vsebovati tudi označbo, da gre za lastniško zadruga brez odgovornosti l.z.d.b.o. Po pridobitvi statusa lastniške zadruga in lahko zadruga začne poslovati kot lastniška zadruga. Drugim zadrugam ali pravnim osebam uporaba besedne zveze »lastniška zadruga delavcev« ali okrajšave »l.z.d.« v firmi ali imenu ni dovoljena.

K 11. členu:

Člen ureja prepoved poslovanja in prenehanje statusa lastniške zadruga. V prvem odstavku so taksativno našteje kršitve, v primeru katerih pristojni minister, lastniški zadruga z odločbo odvzame

status lastniške zadruga. Pristojno ministrstvo lastniško zadrugo izbriše iz registra lastniških zadrug, pravnomočno odločbo o odvzemu statusa lastniške zadruga pa posreduje registrskemu organu, ki iz registra pri firmi zadruga izbriše dodatek iz drugega odstavka 7. člena. Z dnem pravnomočnosti odločbe o odvzemu statusa lastniške zadruga za zadrugo prenehajo vse oblike spodbud, pridobljene na podlagi tega zakona. Morebitna neporabljeni javna sredstva in sredstva, ki so bila porabljeni v nasprotju z določbami tega zakona, mora lastniška zadruga vrniti v roku, višini in na način, določenem v odločbi iz prejšnjega odstavka. Zadruga, ki ji je bil na podlagi pravnomočne odločbe odvzet status lastniške zadruga, lahko ponovno zaprosi za pridobitev statusa 24 mesecev po pravnomočnosti odločbe o odvzemu statusa. Z dnem izbrisa iz registra lastniških zadrug status lastniške zadruga preneha.

K 12. členu:

Ta člen določa omejitve, ki veljajo za lastniške zadruga, in sicer lastniška zadruga svojih poslov ne sme voditi preko odvisne družbe ter lahko nadalje opravlja le dejavnosti, s katerimi se uresničuje namen iz 5. člena tega zakona. Za lastniško zadruga izrecno velja omejitev, da ne sme ustanoviti drugega podjetja, druge zadruga ali druge pravne osebe oziroma ne more postati družbenik ali delničar druge pravne osebe. Pri tem gre za drugačno ureditev, kot jo določa drugi odstavek 1. člena Zakona o zadrugah (Uradni list RS, št. 97/09 – UPB in 121/21).

K 13. členu:

S tem členom so določeni ukrepi za razvoj in krepitev lastniških zadrug, ki jih za razvoj delavskega lastništva preko lastniške zadruga zagotavlja država. Država lahko zagotavlja sredstva za aktivnosti informiranja, promocije udeležbe delavcev v lastništvu ali posebnih spodbud za krepitev kapitalne naložbe lastniške zadruga. Ukrepi se lahko izvajajo v obliki projektov ali programov, ki se lahko financirajo ali sofinancirajo s sredstvi proračuna Republike Slovenije, občinskih proračunov ali evropskih skladov. Navedene ukrepe lahko izvaja pristojno ministrstvo, ali izvajalci, izbrani z javnim razpisom, ki ga izvede pristojno ministrstvo.

K 14. členu:

14. člen določa upravičenost do drugih ukrepov, in sicer da je lastniška zadruga pod enakimi pogoji kot zadruga, ustanovljene na podlagi zakona, ki ureja zadruga, upravičena do ukrepov gospodarske politike, posebnih olajšav in državnih pomoči na podlagi zakona, ki ureja zadruga.

K 15. členu:

S tem členom se opredeljuje v članstvo v lastniški zadrugi, in sicer se določa, da je lahko član lastniške zadruga le fizična oseba, ki je delavec matične družbe: Nadalje določa, lahko član zadruga postane vsak delavec matične družbe, ki vplača obvezni delež. Določa se tudi, da lahko zadruga pravila kot pogoj za članstvo določijo določeno obdobje zaposlitve v matični družbi pred včlanitvijo, ki pa ne sme biti daljše od 12 mesecev. Hkrati se določa, da zadruga pravila ne smejo določati drugih pogojev za članstvo v lastniški zadrugi, razen pogojev določenih v tem členu. Zaradi posebnega pomena lastniške zadruga se določa, da je lahko članstvo delavca v lastniški zadrugi zavrnjeno le zaradi neizpolnjevanja pogojev, določenih v tem členu. Nadalje se določa, da član pravice iz naslova članstva pridobi z vplačilom obveznega deleža. Ker je članstvo vezano

na status delavca matične družbe ni prenosljivo na drugo osebo in ne more biti predmet dedovanja.

K 16. členu:

S 16. členom se opredeljuje prenehanje članstva, in sicer se določa, da članstvo v lastniški zadrugi preneha s smrtjo, prenehanjem delovnega razmerja člana v matični družbi, z izključitvijo, s prenehanjem zadruga ali s prostovoljnim izstopom. S členom se določa tudi, da je izključitev člana iz lastniške zadruga možna le zaradi neplačila obveznega deleža ali neplačila druge dospele obveznosti. Za primer prenehanja članstva se določa tudi način izplačila vrednosti njegovega obveznega deleža valoriziranega skladno z internimi pravili zadruga, izračunane na dan prenehanja članstva. V primeru prostovoljnega izstopa iz lastniške zadruga, se za namen destimulacije prostovoljnih izstopov za namene špekulacij, članu izplača le nevalorizirana vrednost vplačanega obveznega deleža, kar pomeni, da se mu izplača največ nominalna vrednost obveznega deleža, razen če je na osnovi podlage za valorizacijo vrednost obveznega deleža nižja.

K 17. členu:

Člen opredeljuje organe lastniške zadruga, in sicer določa, da ima lastniška zadruga občni zbor vseh članov, nadzorni odbor ali preglednika in predsednika ali upravni odbor, kot to velja tudi v zakonu, ki ureja zadruga. Lastniška zadruga, ki ima manj kot 50 članov, ima preglednika ali nadzorni odbor. Lastniška zadruga, ki ima več kot 50 članov, ima nadzorni odbor. Lastniška zadruga, ki ima manj kot 50 članov, ima predsednika ali upravni odbor. Lastniška zadruga, ki ima več kot 50 članov, ima upravni odbor.

K 18. členu:

S tem členom se določa nezdržljivost funkcij za osebe, ki so del posloводства ali člani organa upravljanja matične družbe. Naštete osebe ne smejo opravljati funkcije predsednika ali člana upravnega odbora ali biti preglednik ali član v nadzornem odboru lastniške zadruga. Nadalje velja nezdržljivost za osebe, ki so delničar oziroma družbenik matične družbe, ki ima v lasti najmanj 25 odstotkov vrednosti ali števila delnic ali deležev v kapitalu, upravljanju ali nadzoru oziroma glasovalnih pravic v matični družbi ali njeni odvisni družbi. Naštete osebe v izogib nasprotja interesov ne morejo biti predsednik lastniške zadruga. Tovrstna omejitve ne velja za prokurista, ki je poslovni pooblaščenec in ima funkcijo zastopanja proti tretjim osebam, ni organ odločanja niti organ vodenja v družbi.

K 19. členu:

S tem členom se določa plačilo za delo članov organov lastniške zadruga, in sicer se določa, da politiko in višino prejemkov članov organov lastniške zadruga oblikuje in potrjuje občni zbor lastniške zadruga z navadno večino navzočih in zastopanih članov lastniške zadruga. Člani lastniške zadruga lahko, v kolikor se tako odločijo, svojo funkcijo opravljajo tudi brezplačno.

K 20. členu:

Člen določa, da je občni zbor članov lastniške zadruga najvišji organ lastniške zadruga ter nadalje da občni zbor poleg zadev, o katerih občni zbor odloča skladno z zakonom, ki ureja zadruga, odloča tudi o glasovanju lastniške zadruga na skupščini matične družbe ter o pridobivanju kapitalске naložbe v primerih, ko vrednotenje pridobljenega deleža presega vrednotenje iz 32. člena tega zakona. Zakon, ki ureja zadruga v 23. členu določa in taksativno našteva zadeve, o katerih člani zadruga na občnem zboru sprejemajo sklepe z najmanj dvotretjinsko večino glasov navzočih in zastopanih članov ali predstavnikov.

K 21. členu:

Člen opredeljuje sklic obveznega občnega zbora pred skupščino matične družbe, in sicer se določa, da mora predsednik lastniške zadruga ali upravni odbor občni zbor sklicati po izteku poslovnega leta matične družbe, in sicer pred skupščino matične družbe, na kateri bo obravnavano letno poročilo, ter pred vsako drugo skupščino matične družbe. Glede sklica občnega zbora se uporabljajo določbe zakona, ki ureja gospodarske družbe in zakona, ki ureja zadruga.

K 22. členu:

S tem členom se opredeljuje v odločanje v lastniški zadrugi, in sicer se določa, da ima vsak član lastniške zadruga pri glasovanju en glas. Poleg tega se določa, da poleg sklepov, ki jih v 23. členu določa zakon, ki ureja zadruga, občni zbor z najmanj dvotretjinsko večino glasov vseh članov sprejema tudi sklepe o obremenitvi kapitalске naložbe, spremembi zadružnih pravil, spremembi internih pravil lastniške zadruga ter o prenehanju ali prestrukturiranju lastniške zadruga.

Nadalje določa, da lahko občni zbor z najmanj tričetrtinsko večino glasov vseh članov sprejema sklepe o odsvojitvi kapitalске naložbe lastniške zadruga ter, da lahko zadružna pravila določijo tudi višjo zahtevano večino glasov. Vezano na obremenitev kapitalске naložbe lastniške zadruga je izrecno določeno, da sme lastniška zadruga kapitalsko naložbo obremeniti izključno za namen nadaljnega pridobivanja kapitalске naložbe (ne pa npr. za nakup nepremičnine,...).

K 23. členu:

S tem členom se opredeljuje število članov upravnega in nadzornega odbora, in sicer se določa, da imata upravni in nadzorni odbor po vsaj tri člane. Nadalje se določa, da je lahko član nadzornega in upravnega odbora tudi fizična oseba, ki ni član zadruga, kar pomeni, da je z namenom profesionalizacije funkcije, lahko član nadzornega in upravnega odbora tudi zunanja oseba (samo predsednik mora obvezno biti član zadruga).

K 24. členu:

S tem členom se opredeljuje višina in vplačilo obveznega deleža, ki v lastniški zadrugi ne sme presegati 300 evrov. Obvezni delež je skladno z zakonom, ki ureja zadruga delež, ki ga mora vpisati vsak član. Zaradi tega, da se omogoči sodelovanje v lastniški zadrugi čim širšemu krogu delavcev v matični družbi, se višina obveznega deleža navzgor omejuje. S tem se zagotavlja, da bolje plačani delavci na račun previsoko določenega obveznega deleža ne morejo onemogočiti oziroma čezmerno otežiti sodelovanja tistim delavcem, ki imajo nižje plače. Kot najvišja dovoljena višina obveznega deleža se določa 10 odstotkov povprečne mesečne plače v Republiki Sloveniji v trenutku, ko se sprejemajo interni akti zadruga. S tem členom se določa tudi, da se obvezni

delež vplača v denarnem znesku (za razliko od določbe zakona, ki ureja zadruga in omogoča tudi plačilo obveznega deleža na drugačen način) ter da lahko vsak član vplača le en obvezni delež.

K 25. členu:

Člen opredeljuje nedeljivost in neprenosljivost vplačanih obveznih deležev, in sicer se določa, da obvezni deleži članov ob vplačilu v lastniško zadruga postanejo neprenosljivi, neodtujljivi in se jih ne da obremeniti. To pomeni, da član lastniške zadruga obveznega deleža ne more prenesti na tretjo osebo, niti na drugega člana zadruga. Obveznih deležev tudi ni mogoče obremeniti. Določa pa se tudi način izplačila vrednosti obveznega deleža v primeru smrti delavca oziroma člana lastniške zadruga, in sicer je v primeru smrti člana dedič upravičen do izplačila vrednosti obveznega deleža, valoriziranega v skladu z internimi pravili lastniške zadruga, ki ureja izplačilo valoriziranega obveznega deleža ob izstopu.

K 26. členu:

Člen opredeljuje posebne vire financiranja lastniške zadruga, in sicer se lastniška zadruga lahko financira s prispevkom matične družbe (če to potrdi skupščina matične družbe), namenski posojili, spodbudami države ter iz drugih javnih sredstev. Našteti so možni viri financiranja, ki jih lastniška zadruga lahko uporabi, v kolikor se za to odloči oziroma so ji na voljo.

K 27. členu:

Zaradi zagotavljanja enakopravnega dostopa do lastništva za vse zaposlene ta lastniški model temelji na odplačilu lastništva (kapitalske naložbe) preko finančnega vzvoda. Prvi korak je pridobitev virov financiranja za prvotni odkup deleža oz. pridobitev kapitalske naložbe. Lastniška zadruga dolg iz naslova pridobitve kapitalske naložbe financira z denarnimi sredstvi, ki jih pridobi z izplačili s strani matične družbe (t.i. prispevek matične družbe). Poleg tega matična družba lastniški zadruga – kot preostalim delničarjem ali družbenikom - izplačuje dividende glede na odločitev skupščine.

Delitev presežka je vedno odplačevanje dolga do članov, ki ga izkazujejo osebni kapitalski računi (podlaga za valorizacijo obveznega deleža). Torej izplačila dobička v bistvu sproti odplačujejo valorizirano vrednost obveznega deleža, da je ta obveznost ob izhodu nižja (to je varovalka, ki varuje pred visokimi likvidnostnimi pritiski ob izhodu iz zadruga).

Člen opredeljuje pogodbo o prispevku matične družbe, in sicer določa, da lahko matična družba in lastniška zadruga skleneta pogodbo o prispevku družbe. Nadalje določa, da mora biti pogodba o prispevku družbe sklenjena v pisni obliki in taksativno našteva bistvene sestavine pogodbe: višino vplačil matične družbe, namene, za katere se lahko ta sredstva porabijo, pogostost oziroma intervale vplačil, objektivne pogoje za začasno prekinitvev, odložitvev ali spremembev plačil.

Matična družba in lastniška zadruga lahko imata sočasno sklenjeno le eno pogodbo o prispevku družbe. Pogodbo mora na predlog poslovodstva potrditi skupščina matične družbe. Skupščina matične družbe mora potrditi tudi vsakoletno višino izplačila po pogodbi o prispevku družbe, ki je omejena navzgor.

Financiranje na podlagi pogodbe o prispevku družbe v tekočem poslovnem letu ne sme presegati zmnožka deleža kapitalske naložbe v osnovnem kapitalu matične družbe, ki je že v lasti lastniške zadruga, in EBITDA matične družbe v preteklem poslovnem letu, pri čemer se pri izračunu

odstotka lastništva lastniške zadruga ne upoštevajo lastne delnice oziroma lastni deleži v lasti matične družbe.

Za namene financiranja lastniške zadruga matična družba ne sme zmanjševati števila delavcev, zniževati osnovnih plač ter z delavci sklepati pogodb o zaposlitvi za določen čas ali pogodb civilnega prava.

Sredstva pridobljena na podlagi tega člena lahko lastniška zadruga uporablja po prednostnem vrstnem redu, kot je določen v sedmem odstavku tega člena, in sicer najprej za poplačilo dolga, nato za oblikovanje obveznih rezerv ter kot tretje za delitev presežka članov v času zaposlitve in izplačila članom ob izhodu. Izplačila članom ob izhodu se izvajajo postopno po metodi FIFO (*first in, first out*), s čimer se zmanjšujejo tveganja plačilne nesposobnosti za matično družbo in znižujejo finančna tveganja.

Sredstva, ki jih matična družba izplača lastniški zadrugi na podlagi pogodbe o prispevku, za matično družbo predstavljajo strošek dela. V primeru mirovanja statusa lastniške zadruga pravice in obveznosti iz pogodbe o prispevku matične družbe mirujejo.

K 28. členu:

Lastniška zadruga lahko v imenu zaposlenih pridobi posojilo, ki ga lahko zagotovi prodajalec deleža, ki se strinja s postopnim odplačilom kupnine, ali zunanji posojilodajalec, kot so komercialne banke, zasebni skladi dolžniškega kapitala, državne institucije (razvojna banka) ali druge finančne institucije. V praksi se običajno zgodi, da posojilo zagotovi več različnih finančnih deležnikov. Pogoji posojila so določeni v tripartitni pogodbi, ki je sklenjena med lastniško zadrugo, matični družbi in posojilodajalcem. Posojilo, ki ga pridobi lastniška zadruga, se lahko uporabi samo za namen pridobitve kapitalске naložbe v podjetju.

Člen nadalje določa, da sme lastniška zadruga sredstva, pridobljena s posojilom, uporabiti le za namen pridobivanja kapitalске naložbe v matični družbi in za poplačilo valorizirane vrednosti na osebnih kapitalskih računih. Ne glede na določbe zakona, ki ureja gospodarske družbe, ki urejajo fiktivne posle, se posojilo, ki ga najame lastniška zadruga od matične družbe, ne šteje kot fiktivni posel in ni nična.

K 29. členu:

Člen ureja prepoved nenamenske uporabe premoženja. Za ohranitev namena lastniške zadruga, kot je opredeljen s tem zakonom – pridobivanje, upravljanje in razpolaganje s kapitalsko naložbo lastniške zadruga ter zagotavljanje pravic, ki izhajajo iz naslova članstva v lastniški zadrugi in s tem zagotavljanje dolgoročne in stabilne udeležbe delavcev matične družbe v lastništvu – je lastniški zadrugi izrecno prepovedano uporabljati premoženja na način in za druge namene kot za namen, za katerega je bila ustanovljena.

K 30. členu:

Člen določa višino obvezne rezerve, in sicer lahko lastniška zadruga ne glede na določbe zakona, ki ureja zadruga, oblikuje obvezne rezerve v višini najmanj 5 odstotkov doseženega letnega presežka (spodnja meja). Ko višina obvezne rezerve preseže vrednost 10 odstotkov vrednosti

vplačanih obveznih deležev, lahko lastniška zadruga preneha odvajati dodatne deleže dobička in sredstva z naslova prispevka matične družbe za oblikovanje obveznih rezerv.

K 31. členu:

Člen ureja izjeme v zvezi s pridobivanjem kapitalne naložbe in odkupno ceno, in sicer določa, da če z zadružnimi pravili ni drugače določeno, sme upravni odbor brez soglasja ali potrditve občnega zbora, pridobivati kapitalno naložbo v matični družbi le pod določenimi pogoji, in sicer če je nabavna vrednost kapitalne naložbe lastniške zadruge nižja ali enaka sorazmernemu delu knjigovodske vrednosti matične družbe ter če je nabavna cena deleža določena glede na proporcionalno vrednost kapitala na bilanci stanja (zadnja objavljena bilanca).

Nadalje določa, da če prodajna oziroma nabavna vrednost kapitalne naložbe lastniške zadruge odstopa od prvega odstavka tega člena, se izvede cenitev, ki jo opravi pooblaščen ocenjevalec vrednosti podjetij. Cenitev morata potrditi lastniška zadruga, saj taka cenitev zagotavlja preglednost posla, preglednost, zaupanje ipd. in hkrati preprečuje možnost zlorab.

Nakup po proporcionalni vrednosti kapitala je mogoč, če se skupščina matične družbe strinja in se ta možnost uporabi kot način razvodenitve obstoječih družbenikov.

Vrednost kapitalne naložbe lastniške zadruge v družbi s kapitalno naložbo je določena na podlagi dogovora med prodajalcem (trenutnim lastnikom) in kupcem (lastniška zadruga). Uradna cenitev s strani pooblaščenega ocenjevalca je potrebna zgolj v primeru, ko je ocenjena vrednost kapitalne naložbe višja od sorazmernega deleža vrednosti kapitala družbi s kapitalno naložbo lastniške zadruge.

Primer: V podjetju, kjer je vrednost kapitala enaka 1.000.000 evrov, se odkup 60-odstotnega deleža lahko izvede brez uradne cenitve samo v primeru, da ocenjena vrednost kapitalne naložbe ne preseže 600.000 evrov (60 odstotkov vrednosti celotnega kapitala družbi s kapitalno naložbo lastniške zadruge). V kolikor lastnik želi prodati 60-odstotni delež za višjo ceno, je treba poklicati licenciranega ocenjevalca vrednosti podjetja.

Lastniška zadruga kapitalne naložbe ne sme pridobivati v primeru mirovanja statusa (7. člen tega zakona). Prepoved pridobivanja kapitalne naložbe velja ves čas prepovedi poslovanja ali mirovanja statusa lastniške zadruge.

K 32. členu:

Člen opredeljuje vrste internih računov, in sicer se določa, da lastniška zadruga vodi tri vrste internih računov:

- a) prehodni račun, ki beleži vrednost, ki odraža dolg lastniške zadruge iz naslova pridobitve kapitalne naložbe v matični družbi (dolg iz naslova kupnine, dolg iz naslova posojila za namen plačila kupnine) in dolg iz naslova valorizirane vrednosti obveznih deležev nekdanjih članov lastniške zadruge;
- b) osebni kapitalni račun, ki beleži valorizirano vrednost obveznega deleža posameznega člana;
- c) kolektivni kapitalni račun, predstavlja kolektiviziran del vrednosti kapitalne naložbe, ki zmanjšuje kapitalna upravičenja članov do lastniške zadruge z namenom zagotavljanja vzdržnosti notranjega lastništva in beleži vrednost, ki se ne beleži na osebnih kapitalnih računih.

Nadalje ureja, da se delež kolektivnega kapitalnega računa in delež osebnega kapitalnega računa določita z internimi pravili lastniške zadruga.

Seštevek vrednosti prehodnega računa, osebnega kapitalnega računa in kolektivnega kapitalnega računa je enak:

$$PR + KKR + \sum OKR = \alpha * NVSi + (\text{odkupna cena} - \beta * NVSt) + \text{druga sredstva} - \text{druge obveznosti}$$

Pri tem je:

- PR – prehodni kapitalni račun;
- KKR – kolektivni kapitalni račun;
- OKR – osebni kapitalni račun;
- $\alpha * NVSi$ – knjigovodska vrednost matične družbe, kot jo izkazuje zadnje objavljeno letno poročilo, ki ga izkazuje vrednost kapitala na bilanci stanja matične družbe ali seštevek neto vrednosti sredstev v konsolidirani skupini (pri vseh odvisnih družbah), pomnožena z deležem kapitalne naložbe lastniške zadruga (0-100 odstotkov);
- odkupna cena – $\beta * NVSt$ – nominalna vrednost, ki predstavlja razliko med nakupno ceno kapitalne naložbe in računovodsko vrednostjo matične družbe, ki ga izkazuje vrednost kapitala na bilanci stanja matične družbe ali seštevek neto vrednosti sredstev v konsolidirani skupini (pri vseh odvisnih družbah), pomnožena z odkupljenim deležem kapitalne naložbe (0-100 odstotkov).

Nadalje določa, da se pravila vodenja internih računov določijo z internimi pravili lastniške zadruga.

Vrste internih računov, način razporejanja kapitalne vrednosti med člane in funkcija kapitalnih računov:

- Prehodni račun (v nadaljnjem besedilu: PR) beleži (1) finančno obveznost lastniške zadruga iz naslova pridobitve kapitalne naložbe (dolga do prodajalca ali zunanjega posojilodajalca) in (2) finančno obveznost lastniške zadruga iz naslova obveznosti odkupa valoriziranih obveznih deležev nekdanjih članov lastniške zadruga (praviloma so to delavci, ki so z matično družbo prekinili delovno razmerje – nekdanjim članom lastniške zadruga se članstvo samodejno preneha, fizičnim osebam ali njihovim zakonitim naslednikom pa postopoma izplača vrednost obveznega deleža, ki je ovrednoten glede na stanje na osebnem kapitalnem računu).
- Osebni kapitalni računi (v nadaljnjem besedilu: OKR) beležijo individualna upravičenja članov lastniške zadruga nad kapitalno vrednostjo lastniške zadruga, ki izhaja iz imetništva kapitalne naložbe lastniške zadruga v matični družbi.

- Kolektivni kapitalni račun (v nadaljnjem besedilu: KKR) beleži kolektivizirani del kapitalne vrednosti lastniške zadruga, ki izhaja iz imetništva v matični družbi. Skupna vrednost OKR in KKR predstavlja skupno vrednost kapitala na bilanci lastniške zadruga.

K 33. členu:

Člen določa odpis vrednosti prehodnega računa, in sicer določa, da se ob vsakem plačilu dolga lastniške zadruga iz naslova pridobitve kapitalne naložbe v matični družbi, vrednost na prehodnem kapitalnem računu zmanjša.

Ob vsakokratnem zmanjšanju vrednosti na prehodnem kapitalnem računu, se na osebne kapitalne račune in na kolektivni kapitalni račun, skladno z internimi pravili lastniške zadruga, ki določajo delež posamičnega kapitalnega računa, pripiše vrednost, ki se izračuna po enačbi:

$$\Delta PR = \Delta \sum OKR + \Delta KKR$$

Pri tem je:

ΔPR – zmanjšanje dolga na prehodnem računu;

$\Delta \sum OKR$ – povišanje vrednosti na osebnih kapitalnih računih;

ΔKKR – povišanje vrednosti na kolektivnem kapitalnem računu.

Vrednost, ki se pripisuje na osebne kapitalne račune posamičnih članov lastniške zadruga, je določena z merilom distribucije, ki je določeno z internimi pravili lastniške zadruga.

Najvišja skupna vrednost kapitalnih računov (KKR + OKR) je omejena na seštevek zmnožka odstotka deleža matični družbi v lasti lastniške zadruga (α) in tekoče računovodske vrednosti matične družbe na bilanci stanja (neto vrednost sredstev oz. NVSi) ter nominalne razlike med odkupno ceno deleža in računovodske vrednosti te družbe ob času odkupa (NVSt). To razliko imenujemo dobro ime. Dobro ime ima pozitiven predznak (pozitivno vrednosti), če odkupna vrednost ob času odkupa presega takratno računovodsko vrednost matične družbe in negativno vrednost, v kolikor računovodska vrednost te družbe presega odkupna vrednost ob času nakupa.

$KKR + \sum OKR = \alpha * NVSi +$ pridobljeno dobro ime + druga sredstva (npr. skupna vrednost obveznih deležev) – druge obveznosti (npr. dolg do prodajalca ali bivših članov)

Primer: Lastniška zadruga od lastnika kupi 50 odstotkov deleža matične družbe za 1.000.000 evrov, ko je celotna računovodska vrednost družbe (NVSt) 1.500.000 evrov, torej proporcionalna računovodska vrednost kapitalne naložbe = 750.000 evrov. To pomeni, da je vrednost dobrega imena 250.000 evrov (odkupna cena – $\alpha * NVSt$). Čez deset let, ko je dolg do prodajalca v celoti poplačan, je NVSi matične družbe = 5.000.000 evrov, oz. 50 odstotkov družbe 2.500.000 evrov, kar pomeni, da je skupna vrednost OKR in KKR enaka 2.750.000 evrov. Primer kaže, da dobro ime postaja relativno manj značajno ob rasti matične družbe.

Dva načina beleženja kapitalne vrednosti na OKR in KKR

Beleženje kapitalne vrednosti deleža lastniške zadruga v matični družbi na osebne kapitalne račune je mogoče urediti na dva načina – preko sistema internih lastniških točk (praktični primer – podjetja ESOP v ZDA) in preko sistema razporejanja nominalne vrednosti med kapitalne račune.

- a. Lastniški kapitalni računi

V primeru lastniških kapitalskih računov se kapitalna vrednost med OKR in KKR razporeja v obliki internih 'lastniških točk', med osebne kapitalne račune in kolektivnim računom, pri čemer je kapitalna naložba lastniške zadruga predstavljena v internih lastniških točkah v fiksnem razmerju (npr. 10 odstotkov kapitalne naložbe = 1.000 internih lastniških točk).

V primeru podjetja A gre za kreditno financiranje prodajalca, ki se strinja s postopnim izplačilom celotne kupnine v naslednjih letih. Ob odkupu kapitalne naložbe 30 odstotkov deleža v vrednosti 300.000 evrov, na podlagi katerih je na lastniško zadrugo izdanih 3.000.000 lastniških točk, je mogoče izračunati vrednost ene lastniške točke (0,1 evra). V prvem koraku so vse lastniške točke na začasem računu; vsako leto, ko lastniška zadruga poplača del svojega dolga, se med kapitalne račune razdeli odstotek lastniških točk, za katere je lastniška zadruga poplačala dolg. To pomeni, da s poplačilom n odstotkov dolga bo iz prehodnega računa na interne račune prenesen n odstotkov lastniških točk. Razporeditev lastniških točk med OKR je odvisna od izbranega MR.

Na kratko: Lastniške točke je mogoče razumeti kot fantomske delnice, katerih skupna vrednost je največ skupna vrednost kapitala na bilanci stanja podjetja (z izjemo, kot jo določa formula vrednotenja notranjih računov). Pred začetkom odplačevanja dolga do prodajalca so vse lastniške točke na prehodnem računu. Zaposleni na OKR zbirajo lastniške točke postopoma, skladno s odplačevanjem dolga.

b. Vrednostni kapitalni računi

V primeru vrednostnih kapitalnih računov se na OKR in KKR razporeja nominalna vrednost, ki odlikava vrednost kapitalne naložbe lastniške zadruga v matični družbi. Prehodni račun tako namesto internih lastniških točk vsebuje nominalno denarno vrednost, ki izkazuje obveznost lastniške zadruga do finančnega upnika. Ob postopnem odplačevanju dolga se med kapitalne račune razporeja nominalna denarna vrednost odplačane kapitalne naložbe.

PR izkazuje vrednost dolga do prodajalca, ki je v našem primeru 300.000 evrov. Če lastniška zadruga nima vzpostavljenega KKR, se ob letnem odplačevanju dolga zmanjšuje vrednost na PR (ki kaže obveznost lastniške zadruga do zunanjih upnikov) in povečujejo kapitalna upravičenja članov lastniške zadruga, ki jih izkazujejo OKR. Če je v prvem letu odplačanega 50.000 evrov dolga na ZR, to pomeni, da se, ob predpostavki, da se vrednost kapitalne naložbe lastniške zadruga ni spremenila, 50.000 evrov nominalne vrednosti razporedi med OKR glede na merilo distribucije.

Na kratko: Vrednostni kapitalni računi beležijo kapitalno vrednost za vsakega člana LZD, medtem ko je skupna vrednost teh računov lahko največ skupna vrednost kapitala na bilanci stanja podjetja (z izjemo, kot jo določa formula vrednotenja notranjih računov). Zaposleni dobivajo pripise vrednosti na OKR postopoma, skladno z odplačevanjem dolga.

Glavna razlika med lastniškimi kapitalnimi računi in vrednostnimi kapitalnimi računi nastane, ko spremljamo rast kapitalne naložbe lastniške zadruga v matični družbi. Ko vrednost matične družbe raste in raste vrednost kapitalnih računov na lastniško zadrugo, se rast v primeru lastniških računov odraža v rasti vrednosti lastniških točk, kar pomeni, da so rasti deležni tisti člani lastniške zadruga, ki že imajo lastniške točke na OKR, medtem ko novi člani brez lastniških točk niso udeleženi v kapitalni rasti. V primeru vrednostnih računov se porast vrednosti kapitalne naložbe porazdeljuje glede na merilo distribucije med vse aktivne člane, tudi tiste, ki so do tedaj imeli prazne OKR.

K 34. členu:

S 34. členom se ureja pripis vrednosti zaradi spremembe knjigovodske vrednosti družbe s kapitalsko naložbo lastniške zadruga. Pripis vrednosti pomeni letno distribucijo vrednosti na OKR. V primeru spremembe knjigovodske vrednosti matične družbe, se na osebne kapitalne račune in na kolektivni kapitalni račun, skladno z internimi pravili lastniške zadruga, pripiše vrednost spremembe, ki se izračuna po enačbi:

$$NVS_i * \alpha$$

Pri tem je:

NVS_i – razlika med knjigovodsko vrednostjo matične družbe glede na zadnje objavljeno letno poročilo matične družbe in knjigovodsko vrednostjo matične družbe glede na predzadnje objavljeno letno poročilo;

α - delež kapitalne naložbe v matične družbe glede na celoten kapital družbe s kapitalsko naložbo lastniške zadruga.

K 35. členu:

S tem členom se opredeljujejo izplačila članom in prerazporejanje vrednosti. Določa se, da denarna sredstva, ki na letni ravni ostanejo lastniški zadruga po plačilu dolgov in oblikovanju rezerv, lahko lastniška zadruga uporabi za izplačila članom in nekdanjim članom. Nadalje se določa, da se izplačila članom in nekdanjim članom izvajajo upoštevajoč najstarejše pripise vrednosti na osebne kapitalne račune po FIFO metodi vrednotenja FIFO, do porabe razpoložljivih denarnih sredstev. Skupna vrednost, ki je bila izplačana članom in nekdanjim članom, se razporedi na osebne kapitalne račune članov skladno z merili distribucije, določenim z internimi pravili lastniške zadruga.

Ko je dolg do lastnika oziroma zunanjega posojilodajalca odplačan, se prispevek matične družbe nameni za oblikovanje obveznih rezerv in financiranje načrta vmesnega odkupovanja. Sistem predvideva, da lastniška zadruga s sredstvi, ki jih prejme preko prispevka matične družbe, od zaposlenih periodično (običajno na letnem nivoju) odkupuje lastniške točke z najstarejšim datumom, kot so zabeležene na OKR, oziroma odplačuje najstarejša denarna upravičenja, zabeležena na vrednostnih OKR. To pomeni, da sistem zagotavlja postopno izplačevanje kapitalnih upravičen članom lastniške zadruga po metodi FIFO (*first in, first out*). Ob odplačilu lastniških točk ali kapitalne vrednosti s prostim denarnim tokom, se odkupljene točke ali kapitalna vrednost prerazporedi nazaj med vse aktivne OKR glede na merilo distribucije, kot je določeno z internimi pravili lastniške zadruga.

Načrt zagotavlja sistematično razporejanje dobičkov med nove delavce oz. člane lastniške zadruga, omogoča postopno izplačevanje odhajajočih delavcev, ki ne dviguje tveganja plačilne nesposobnosti za matično družbo in znižuje finančna tveganja, saj stremi k bolj enakomernem razporejanju kapitalne vrednosti med člane lastniške zadruga. Sistem vmesnega odkupovanja zagotavlja stabilnost lastništva zaposlenih.

K 36. členu:

Člen določa pravila pripisovanja vrednosti. Vrednost se na osebne kapitalne račune pripisuje skladno z merilom distribucije, ki določa razmerja pripisov na posamične osebne kapitalne

račune. Merilo distribucije se določi z internimi pravili lastniške zadruga in je omejeno navzgor, in ne sme presegati razmerja 1 : 8, razen v primeru objektivnih razlogov (zaposlitev za krajši delovni čas, začetek ali prenehanje zaposlitve sredi poslovnega leta in podobno) sme merilo distribucije presegati razmerje iz prejšnjega odstavka. Vsak pripis vrednosti na osebni kapitalski račun mora vsebovati informacijo o datumu pripisa vrednosti.

Merilo distribucije (MD) določa razmerje porazdelitve kapitalne vrednosti med OKR. Matična družba lahko zahteva egalitarno porazdelitev vrednosti med člane lastniške zadruga (vsakemu članu lastniške zadruga pripada enak delež odstotkov lastništva oziroma prenesenega čistega dobička) ali sorazmerno razdelitev glede na objektivne kriterije, kot npr. različni nivoji odgovornosti v podjetju (kar se odraža v plačnih razlikah) in/ali staž v podjetju. Najvišja razlika pripisa med osebnimi kapitalskimi računi ne sme biti višja od razmerja med najvišjo in najnižjo plačo v podjetju ali višja od 1:8.

Interna pravila določijo razmerje med dvema vrstama kapitalnih računov - OKR in KKR -, kar pomeni, da prvotna skupina članov lastniške zadruga predlaga in sprejme interna pravila, ki določijo, kakšen odstotek kapitalne vrednosti lastniške zadruga je kolektiviziran in kakšen odstotek kapitalne vrednosti je individualiziran za člane lastniške zadruga

Višja kolektivizacija na KKR prispeva k finančni stabilnosti matične družbe, saj se finančna obveznost do zaposlenih, ki jo izkazujejo osebni kapitalski računi, zmanjša. Kolektivizacija znatnejšega dela vrednosti je priporočena zlasti v kapitalno intenzivnih družbah, kjer je potreba po finančnih virih večja.

Hkrati je pomembno, da je stopnja individualizacije na OKR dovolj visoka za vzpostavitev učinkovitega sistema spodbud, ki zaposlene oziroma njihove predstavnike stimulira k vlaganju dobičkov nazaj v razvoj in rast matične družbe.

Praktični primer: v Mondragon skupini, svetovno najbolj razvitemu sistemu demokratičnih podjetij, kjer kapitalna struktura temelji na kombinaciji OKR in KKR, je v povprečju delež kolektivizirane kapitalne vrednosti okrog 30 odstotkov, kar pomeni, da imajo delavci pravico do okrog 70 odstotkov kapitalne vrednosti zadruga.

K 37. členu:

Člen je splošne narave in pojasnjevalne narave in določa, da zavezanci po Zakonu o davku od dohodkov pravnih oseb (v nadaljnjem besedilu: ZDDPO-2), ki uveljavljajo davčne spodbude za pravne osebe, ki so določene v podpoglavju v posebni prilogi obračuna davka od dohodkov pravnih oseb, upoštevajo Pravilnik o davčnem obračunu davka od dohodkov pravnih oseb. To pomeni, da za uveljavljanje davčnih spodbud po tem zakonu zavezanci ne bodo soočeni z novo administrativno nalogo, dopolnjen bo že veljaven pravilnik, ki ureja vlaganje in izpolnjevanje davčne obveznosti na področju DDPO.

K 38. členu:

Člen določa, da se plačila matične družbe na podlagi pogodbe o prispevku izplačana lastniški zadrugi pri matični družbi štejejo za davčno priznan odhodek po ZDDPO-2, in sicer do višine, ki je določena v četrtem odstavku 27. člena tega zakona. Slednji določa, najvišji možen prag sredstev, ki jih matična družba za namene stabilnega in dolgoročnega lastništva delavcev v tej matični družbi lahko nameni lastniški zadrugi. Z vidika ustreznosti davčnega sistema je še določeno, da pri matični družbi ne sme priti do dvojnega ali večkratnega priznavanja tega stroška oziroma odhodka. Ureditev v tem členu nedvoumno razjasni, kar bi se sicer lahko razumelo že iz

ureditve, ki v ZDDPO-2 določa davčno obravnavo plač in drugih izplačil v zvezi z zaposlitvijo (35. člen ZDDPO-2). Namreč, pri navedenem izplačilu prispevka, ki ga matična družba izplača lastniški zadrugi gre za izplačilo, ki bi se skladno z obstoječo davčno ureditvijo štelo za izplačilo v zvezi z zaposlitvijo, saj po vsebini naveden prispevek predstavlja plačilo za zaposlenega, ki pa se ga nameni za to, da zaposleni pridobi delež v matičnem podjetju preko lastniške zadruge.

K 39. členu:

Člen določa davčno olajšavo za lastniško zadrugo v obliki zmanjšanja davčne osnove. Lastniška zadruga lahko uveljavlja zmanjšanje davčne osnove v višini 100 odstotkov prihodkov financiranja s strani matične družbe, če jih uporabi za namen in v skladu s tem zakonom, vendar največ v višini davčne osnove ne glede na določbe zakona, ki ureja davek od dohodkov pravnih oseb. Pri tem je še določeno, da se omejitev zmanjšanja davčne osnove, kot jo določa 63. člen ZDDPO-2, ne upošteva. Lastniška zadruga, ki je ustanovljena skladno s tem zakonom in pod pogoji iz tega zakona, namreč predstavlja poseben subjekt t.i. special purpose vehicle (SPV), namen katerega je zagotavljanje posrednega lastništva delavca v matičnem podjetju, v katerem je ta delavec zaposlen. Z davčnega vidika se naveden subjekt obravnava na način, da se jo z vidika sredstev, ki jih ta zadruga nameni za pridobivanje lastniških deležev zaposlenih v matični družbi, davčno obravnava tako, da lastniška zadruga sredstva v čim večji meri uporabi za svoje poslanstvo, torej za odkup lastniških deležev matičnega podjetja, s čimer se spodbuja shema delavskega lastništva, določena s tem zakonom. Ta olajšava povezana in v podporo okviru, ki ga določa ta zakon pripomore k učinkovitosti tega zakona.

K 40. členu:

Člen določa, da se pri določanju vrednosti deleža v matični družbi, ki se prodaja, ne uporablja 17. člen ZDDPO-2, in sicer v delu, ki določa ugotavljanje prihodkov in odhodkov zavezanca. Člen predstavlja poenostavitev delovanja tega zakona.

K 41. členu:

Delodajalec, matična družba, v kateri ima delež lastniška zadruga, ima vzpostavljeno shemo nagrajevanja delavcev na način financiranja lastniške zadruge s pogodbo po tem zakonu. Prav tako ima lahko ta matična družba vzpostavljene druge sheme nagrajevanja delavcev, med njimi tudi udeležbo delavcev pri dobičku po zakonu, ki ureja udeležbo delavcev pri dobičku. Zakon, ki ureja udeležbo delavcev pri dobičku, za namene nagrajevanja delavcev vsebuje tudi davčne ugodnosti, ki jih lahko koristi pravna oseba (delodajalec), in sicer:

- olajšave pri davku od dohodkov pravnih oseb (zmanjšanje davčne osnove za znesek dobička, ki se izplača delavcem) in
- olajšave pri obveznostih plačila prispevkov za socialno varnost (nevštevanje ali le delno vštevanje izplačanih dohodkov delavcem v osnovo za plačilo prispevkov, ki bremenijo delodajalca).

Ker vzpostavljena shema nagrajevanja po zakonu o udeležbi delavcev pri dobičku in po tem zakonu predstavlja primerljive oblike nagrajevanja delavcev, je treba davčne ugodnosti po shemah, ki imajo med seboj primerljive učinke in namene, med seboj izključiti.

Matična družba, ki ima vzpostavljeno shemo nagrajevanja po zakonu, ki ureja udeležbo delavcev pri dobičku, prav tako pa ima sklenjeno pogodbo o financiranju lastniške zadruge, ki se obravnava

kot strošek dela, tako ne bo mogla koristiti davčnih ugodnosti po zakonu, ki ureja udeležbo delavcev pri dobičku, za izplačila dohodkov delavcem, ki so člani lastniških zadrug.

K 42. členu:

Člen predstavlja pravilo proti izogibanju. Določa, da če lastniška zadruga proda kapitalsko naložbo v matični družbi, mora lastniška zadruga v letu odsvojitve kapitalске naložbe, ki jo ima v matični družbi, povečati davčno osnovo v višini zneska davčne olajšave, ki je v skladu z 39. členom tega zakona predhodno zmanjševal davčno osnovo v vsakem posameznem davčnem obdobju v preteklih 10. davčnih obdobjih. Navedena določba se uporabi tudi v primeru prepovedi poslovanja lastniške zadruge ali odvzemu statusa lastniške zadruge skladno z 11. členom tega zakona. Če nastanejo navedeni pogoji, lastniška zadruga do plačila zneska davka zaradi vračila davčne olajšave po prvem odstavku tega člena ne sme namenjati sredstev za izplačila članom ali bivšim članom. Ne glede na zakon, ki ureja davčni postopek, se obdobje davčnega nadzora podaljšuje, in sicer se lahko nanaša na davčna obdobja, določena v prvem odstavku tega člena.

K 43. členu:

Prvi odstavek tega člena opredeljuje odstop od zakona, ki ureja dohodnino (prvega odstavka 99. člena ZDoh-2), po kateri se za vrednost kapitala ob odsvojitvi lahko šteje primerljiva tržna cena kapitala ob odsvojitvi, če iz pogodbe razvidna vrednost kapitala ne ustreza vrednosti kapitala, ki bi se dala doseči v prostem prometu v času odsvojitve. Po prvem odstavku tega člena se tako za vrednost deleža v matični družbi ob odsvojitvi, ki ga fizična oseba odsvoji lastniški zadrugi, v primeru, če je v prodajni ali drugi pogodbi navedena vrednost deleža ob odsvojitvi nižja od primerljive tržne cene deleža ob odsvojitvi, šteje v pogodbi navedena vrednost deleža ob odsvojitvi, vendar pod pogojem, da ta vrednost iz pogodbe ni za več kot 30 odstotkov nižja od primerljive tržne cene deleža ob odsvojitvi. Navedeno pomeni, da se v primeru odsvojitve deleža v matični družbi lastniški zadrugi sicer preveri, ali bi se v prostem prometu lahko dosegla višja vrednost deleža od tiste, navedene v prodajni ali drugi pogodbi, vendar se bo vrednost deleža ob odsvojitvi prilagodila le, če bo v pogodbi določena vrednost takšnega deleža ob odsvojitvi za več kot 30 odstotkov nižja od njegove primerljive tržne cene. V tem primeru se bo štelo, da je vrednost ob odsvojitvi 70 odstotkov primerljive tržne cene deleža v matični družbi ob odsvojitvi.

Drugi odstavek znižuje pozitivno davčno osnovo od dobička, doseženega z odsvojitvijo deleža v matični družbi, za 20 odstotkov glede na ugotovljeno višino davčne osnove po zakonu, ki ureja dohodnino.

K 44. členu:

Ta člen predvideva, da se dohodki iz delovnega razmerja ali dohodki iz kapitala (npr. dividenda) zaposlenih, ki so člani lastniške zadruge delavcev, ki se na podlagi pogodbe o prispevku matične družbe (ki se pri matični družbi obravnava kot strošek dela) ali na podlagi deleža lastniške zadruge delavcev v matični družbi pripišejo na osebni kapitalski račun člana lastniške zadruge delavcev, ne štejejo za dohodek po zakonu, ki ureja dohodnino, ter se ne šteje za dohodek, od katerega se plačujejo prispevki za socialno varnost. To pomeni odstop od splošnih pravil obravnave dohodkov iz delovnega razmerja, saj s pripisom vrednosti na osebni kapitalski račun ne nastane obveznost obračuna in plačila dohodnine in prispevkov za socialno varnost od teh dohodkov, torej se upošteva rešitve v 45. členu zakona obdavčitev premakne na trenutek delitve presežka članom lastniške zadruge oziroma na trenutek izstopa iz zadruge. Pri tem ne gre zgolj za premik plačila davka, temveč tudi za premik ugotavljanja višine dohodka na trenutek delitve

presežka članom lastniške zadruga oziroma na trenutek izstopa iz zadruga, kar pomeni, da se tveganje, vezano na naložbo lastniške zadruga v matični družbi, pri določanju davčne obveznosti članov lastniške zadruga v celoti upošteva.

K 45. členu:

Delavec, član lastniške zadruga delavcev, preko članstva v lastniški zadrugi delavcev S tem členom se določa davčna obravnava izplačil lastniške zadruga delavcu, članu lastniške zadruga (prvi, drugi, tretji in četrti odstavek), ter odstop od splošnih pravil obdavčevanja kapitalskih dobičkov, določenih z zakonom, ki ureja dohodnino, v primeru odsvojitve deleža v subjektu, ki nima statusa lastniške zadruga, pridobljenega v času statusa lastniške zadruga (peti odstavek).

Izplačila lastniške zadruga članu lastniške zadruga so po vsebini poseben dohodek, saj gre pri teh izplačilih za mešanico dohodkov, torej tega dohodka po vsebini ni mogoče šteti samo za dividendo, samo za kapitalski dobiček ali samo za dohodek iz delovnega razmerja. Posamezni dohodki (dividende, dohodki iz delovnega razmerja, kapitalski dobički) se namreč, upoštevaje odstop od pravil obdavčevanja, ki je uveden s 44. členom zakona, ne obdavčujejo v trenutku, ko na podlagi teh dohodkov pride do pripisa vrednosti na osebni kapitalski račun člana lastniške zadruga.

Določeno je, da se za obdavčevanje teh posebnih dohodkov (izplačil iz lastniške zadruga) uporabi sistem obdavčevanja dividend, in sicer tako v materialnem kot tudi v postopkovnem smislu. Ti dohodki se torej obdavčujejo enako kot dividende, z upoštevanjem odstopov od pravil obdavčevanja dividend, ki so določeni s tem zakonom oziroma tem členom.

S prvim odstavkom tega člena se določa davčna obravnava izplačil lastniške zadruga članu lastniške zadruga v času zaposlitve v matični družbi (delitev presežka). Določeno je, da se ta dohodek obravnava po pravilih, ki veljajo za dividende po zakonu, ki ureja dohodnino. Ta dohodek se torej ne všteva v letno davčno osnovo, obdavčuje se po enotni davčni stopnji 25 odstotkov ob izplačilu dohodka. Čeprav je ta dohodek po vsebini delno lahko tudi dohodek iz delovnega razmerja (delitev presežka, oblikovanega na podlagi prispevka matične družbe lastniški zadrugi, ki predstavlja strošek dela), se ne všteva v letno davčno osnovo za dohodnino, torej se obdavčuje po enotni, ne progresivni davčni stopnji, ter se od tega dohodka ne plačujejo prispevki za socialno varnost, in sicer ne delodajalca ne delojemalca.

Z drugim odstavkom tega člena se določa davčna obravnava izplačil lastniške zadruga članu lastniške zadruga zaradi prenehanja članstva v lastniški zadrugi (izplačil obveznega deleža oziroma valorizirane vrednosti obveznega deleža). To izplačilo, zmanjšano za vplačilo člana lastniške zadruga v lastniško zadrugo v skladu s 24. členom tega zakona (vplačilo obveznega deleža), se obdavči kot dividenda na podlagi zakona, ki ureja dohodnino. Če je dogovorjeno obročno izplačevanje izplačil, se vplačilo člana lastniške zadruga v lastniško zadrugo porazdeli med obroke sorazmerno njihovi višini. Določeno je torej, da se ta dohodek obravnava po pravilih, ki veljajo za dividende po zakonu, ki ureja dohodnino. Ta dohodek se ne všteva v letno davčno osnovo, obdavčuje se ob izplačilu dohodka. Čeprav je ta dohodek po vsebini delno lahko tudi dohodek iz delovnega razmerja (pripisovanje vrednosti na osebni kapitalski račun člana lastniške zadruga na podlagi prispevka matične družbe lastniški zadrugi), se ne všteva v letno davčno osnovo za dohodnino ter se od tega dohodka ne plačujejo prispevki za socialno varnost, in sicer ne delodajalca ne delojemalca. Odstop od splošnih pravil, ki veljajo za dividende, je s tem zakonom narejen pri opredelitvi dohodka, in sicer se za dohodek šteje izplačilo lastniške zadruga članu lastniške zadruga zaradi prenehanja članstva v lastniški zadrugi (izplačil vrednosti oziroma valorizirane vrednosti obveznega deleža), zmanjšano za vplačan obvezni delež člana lastniške

zadruge. Odstop od pravil obdavčevanja dividend je narejen tudi pri davčni stopnji (tretji odstavek tega člena), in sicer za primere prenehanja članstva v lastniški zadrugi po dopoljenih petih ali več letih od vstopa člana v lastniško zadrugo. Davčna stopnja dohodnine od teh dohodkov se znižuje vsakih pet let od vstopa člana v lastniško zadrugo in znaša prvih pet let članstva 25 % (enaka stopnja, kot velja za dividendo), po dopoljenih:

- petih letih od vstopa: 20 odstotkov;
- desetih letih od vstopa: 15 odstotkov;
- 15 letih od vstopa: 0 odstotkov.

Stopnja se ne znižuje v primerih iz četrtega odstavka tega člena (izguba statusa lastniške zadruge delavcev) in v primeru likvidacije lastniške zadruge, razen v primerih iz sedmega odstavka 6. člena tega zakona.

Davčna stopnja od teh dohodkov se torej znižuje, razen v določenih primerih, ter po 15 letih od vstopa člana v lastniško zadrugo znaša 0 %, kar pomeni, da se v teh primerih od dohodka, ki ima po vsebini tudi naravo dohodka iz delovnega razmerja ali dividend, za razliko od splošnih pravil ne plača dohodnine, kot navedeno zgoraj pa se tudi ne plača prispevkov za socialno varnost tako delodajalca kot delojemalca.

S četrtem odstavkom je določeno, da se ne glede na drugi odstavek tega člena (izplačilo lastniške zadruge članu lastniške zadruge) za namene obdavčitve z dohodnino šteje, da je izplačilo iz drugega odstavka tega člena nastalo tudi v trenutku prenehanja statusa lastniške zadruge v skladu z 11. členom tega zakona ter prostovoljnega prenehanja statusa lastniške zadruge, razen v primeru iz sedmega odstavka 6. člena tega zakona (združitve dveh ali več lastniških zadrug). Vrednost izplačila se v teh primerih glede na to, da ni denarnega toka, določi po pravilih, ki se uporabljajo za določitev vrednosti zaradi prenehanja članstva v lastniški zadrugi. S tem se določi prehod iz davčne obravnave, ki velja za člane lastniške zadruge delavcev, v davčno obravnavo, ki velja za člane zadruge oziroma drugega subjekta, ki nima več statusa lastniške zadruge. S tem se zagotovi, da se dohodki, vezani na čas imetništva statusa lastniške zadruge, obravnavajo po pravilih, določenih za to obdobje, dohodki, vezani na čas po tem statusu, pa po splošnih pravilih zakona, ki ureja dohodnino.

Za dosego namena četrtega odstavka tega člena pa je treba za primere iz četrtega odstavka določiti odstop od splošnih pravil zakona, ki ureja dohodnino, glede določanja nabavne vrednosti kapitala ob pridobitvi (98. člen ZDoh-2) in časa pridobitve kapitala (101. člen ZDoh-2). Odstop je določen s petim odstavkom tega člena, in sicer se:

- za nabavno vrednost deleža v subjektu, ki nima statusa lastniške zadruge, šteje vrednost izplačila, ugotovljena v skladu s četrtem odstavkom tega člena, ki delavcu ob prenehanju statusa lastniške zadruge ni bila izplačana v denarju,
- za čas pridobitve deleža v subjektu, ki nima statusa lastniške zadruge, pa šteje čas prenehanja statusa lastniške zadruge v skladu s četrtem odstavkom tega člena.

K 46. členu:

Delavec, član lastniške zadruge delavcev, preko članstva v lastniški zadrugi delavcev pridobiva različne oblike dohodkov iz naslova tega članstva, med njimi pa so tudi dohodki iz delovnega razmerja (matična družba namreč financira lastniško zadrugo delavcev preko pogodbe o financiranju, ta pa se pri matični družbi opredeljuje kot nagrajevanje delavcev in kot strošek dela). Ker članstvo v lastniški zadrugi predstavlja primerljive oblike nagrajevanja delavcev, kot je opcijsko nagrajevanje, nagrajevanje z delnicami ali deleži oziroma delitev dobička delavcev, je treba davčne ugodnosti po shemah, ki imajo med seboj primerljive učinke in namene, med seboj izključiti.

Delavec v času članstva v lastniški zadrugi ne bo mogel koristiti davčnih ugodnosti, ki jih predvidevajo drugi zakoni, za določene dohodke, ki jih bo izplačal delodajalec, ki se po tem zakonu šteje za matično družbo, in s tem delodajalcem povezana oseba kot je določena po zakonu, ki ureja davek od dohodkov pravnih oseb:

- v skladu s šestim do osmim odstavkom 43. člena ZDoh-2 se določa posebna davčna ugodnost, če delodajalec, gospodarska družba, delojemalcu zagotovi pravico do nakupa oziroma pridobitve delnic ali deležev v tej gospodarski družbi ali v tej družbi nadrejeni družbi. Vrednost bonitete se, ne glede na splošna pravila vrednotenja bonitet, se določi v višini 65 % vrednosti, ugotovljene po splošnih pravilih vrednotenja bonitet po prvem odstavku 43. člena ZDoh-2. Delavcu, ki bo v času članstva lastnike zadruga, prejel boniteto (izvršitev ali prodaja opcije), se bo tako ta boniteta vrednotila po splošnih pravilih vrednotenja bonitet, torej po prvem odstavku 43. člena ZDoh-2;
- 45.b člen ZDoh-2 določa posebno davčno obravnavo določenih dohodkov delavcev v inovativnih zagonskih podjetjih, in sicer se prestavi trenutek obdavčitve prejete bonitete (prejem delnice, deleža ali izvršitev opcije) na kasnejše obdobje (primeroma na trenutek prodaje delnice, deleža). Delavec, ki bo v času članstva v lastniški zadrugi, prejel boniteto kot delavec v inovativnem zagonskem podjetju, bo obdavčen po splošnih pravilih obdavčenja bonitete – ob prejemu delnice, deleža oziroma ob izvršitvi opcije in po splošnih pravilih vrednotenja bonitet (četrti in prvi odstavek 43. člena ZDoh-2). Prav tako za ta dohodek ne more uveljavljati drugih ugodnosti iz 45.b člena ZDoh-2 (povprečenje dohodka);
- Zakon o udeležbi delavcev pri dobičku – ZUDDob določa olajšave pri dohodnini in prispevkih za socialno varnost, in sicer se dohodek ne všteva ali se le delno všteva v davčno osnovo oziroma se dohodek ne všteva ali se le delno všteva v osnovo za obračun prispevkov za socialno varnost), če je dohodek izplačan po poteku enega oziroma treh let po pridobitvi pravice do dohodka. Če je delavec, ki dobi izplačan dohodek iz sheme po tem zakonu, član lastniške zadruga, ugodnosti delnega vštevanja oziroma nevštevanja v davčno osnovo oziroma osnovo za plačilo prispevkov za socialno varnost, ne more pridobiti.

K 47. členu:

Ta člen ureja posredovanje informacij lastniški zadrugi, in sicer določa, da je matična družba lastniški zadrugi dolžna zagotoviti vse podatke, ki jih potrebuje za namen preverjanja izpolnjevanja pogojev za članstvo v zadrugi in določitev meril distribucije. Matična družba lastniški zadrugi zagotavlja informacije o številu delavcev, ki izpolnjujejo pogoje za članstvo v lastniški zadrugi delavcev, v primeru podaje pristopne izjave, podatek ali delavec izpolnjuje pogoje za članstvo ter podatke o najnižji, najvišji in povprečni plači.

K 48. členu:

Ta člen določa vsebino registra lastniških zadrug, ki ga vodi pristojno ministrstvo. Določba taksativno našteva podatke, ki so razvidni iz registra lastniških zadrug.

K 49. členu:

S tem členom se določa, da nadzor nad izvajanjem posameznih določb tega zakona opravlja pristojno ministrstvo, nadzor nad izvajanjem določb VIII. Poglavja opravlja Finančna uprava Republike Slovenije.

K 50. členu:

S tem členom se določajo kazenske določbe, in sicer se z globo 2.000 do 10.000 evrov kaznuje pravna oseba, ki na račun financiranja lastniške zadruge delavcev zmanjša število delavcev, odpusti delavca, zniža osnovne plače ali z delavci sklene pogodbe o zaposlitvi za določen čas ali pogodbe civilnega prava (četrti odstavek 27. člena tega zakona) ter pravna oseba, ki sklene pogodbo o prispevkih matične družbe v nasprotju s 27. členom tega zakona.

Nadalje se z globo od 120 do 500 evrov se za prekršek iz prejšnjega odstavka kaznuje tudi odgovorna oseba pravne osebe.

K 51. členu:

S tem členom se določa *vacatio legis*.